Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 17 СЕНТЯБРЬ, 1981 ШУ. • № 112 (8562). • Мах 2 кеп.

ХІАРА БАЛХА ДИЙНАХЬА ХЬАДЕР ДУКХАГІА ХИЛИЙТА!

Сихбелла шоай шекара свеклаш хьайоахаш боахк Урус-Мартановски района «Труд» яхача совхоза къахьегамхой. Дика хьокхамаш гойташ хьахьег Магомадова Совдата звеноцарча болхлоша кхевь свеклаш хьайоахаш воаллача механизатора Адуева Зелимхана. ХІара балха дийнахьа шиъ КС-6 яхача комбайнаца яхе гектара тІара свеклаш хьайоах цо норма дикка тІехкхоачаш а еш. Хьувкъам дика болаш хьалхехьа кхаш леладерана шекара свеклаш.

ПланагІа яха езараш 200 центнер йолаш хІара гектара тІара 300 центнер а йоалкхаш чуяц уж шоай кхай тІара Магомадовай звенос.

СУРТА ТІА: механизатора Адуев Зелимхана комбайн йоал шекара свеклаш хьайоахаш.

А. КЫЧИКОВА сурт.

КОМСАШ ЧУЭЦАШ ЛАТТ

Цхьа кІира хьалха комсаш чуэца йоланьй Шелковской районна юрта боахачаша.

16 сентябрь хьатІотташ района боахамашта юкъе эггара дукхагІа — 517 тонн комсаш пачхахьалкхенна дІачуснай Лев Толстой цІерагІча совхоза къахьегамхоша. Пиъ бІаь тонн гергга комсаш пачхахьалкхенна дІачу а луш езткъен итт тонн «Горплодоовощторгага» ехкай «Виноградный» совхозо.

Уж чуэцара балхаш сихдаьд «Путь к коммунизму», «Коминтерн» «Червленский» колхозашкеи «Гребенской», «Бурунный», «Староцедринский» совхозашкеи.

Еррига чуэца еза комсаш 2110 гектар я. ХІаьта царех хІанале чуйнай 321 гектара тІара ераш. Укх шера пачхахьалкхенга 10500 тонн комсаш дІачуйта езаш ба района къахьегамхой. Е бутт бехьа луш цар дІачуснай 2500 тонн.

Дукхача колхозашна, совхозаша дика хьалахежай на культура. ХІара гектара тІара 110 центнер а йоаккхаш чуэцаш латт комсаш «Коминтерн» цІерагІча колхозе, 78 центнер йоакх «Староцедринский» совхозе. Дика хьийкъай комсаш кхыча боахамашка а.

С. ТОВСУЛТАНОВ.

ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕРИЙ ХЬОКХАМАШ

Дика къахьег Грозненски района «Гикаловское» яхача ОПХ хьайбаш леладераша. Цхьа квартал, бутт дІабахайтац цар хьайбай продукци яккхарен пачхахьалкхенга йоккхарен шоай планашн тІанйца социалистически декхарашн дикка тІехкхоачаш ца деш.

Укх шера бархІ бетта шура яккхара план 106 процент кхоачашъяьй. ХІаьта планал совгІа 63 тонн а йолаш из пачхахьалкхенга ехкай 708 тонн. Цуя план 110 процент кхоачашъяьй. Планал совгІа я хІара кхоабача ІаттагІара цу яьккха шура а.

Толаме кхоачашду хьайбаш леладераша пачхахьалкхенга дулх дохкара декхараш а. ПланагІа дохка дезар 520 центнер долаш, цар дехкад 660 центнер. Цох 128 процент хул.

Доаркашта юкъе яьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Сыраждинова Байсаре. ПланагІа яьккха езар 2030 йолаш, хІара ше хьожача ІаттагІара 2683 килограмм шура яьккхай цо. ШоллагІчен кхоалагІчен моттигаш яьхай Чагаева Сайдатей Магомадова Зарбатей.

УКХ ШЕРА 15 СЕНТЯБРЕ ШУРИН ФЕРМАША БАЬЧА БАЛХА ХЬОКХАМАШ ГОЙТАШ ЙОЛА СВОДКА

Районаш	ХІара ІаттагІара дайнахьа яьккхар (кг)	
	15 сентябре 1980 шера	15 сентябре 1981 шера
Шелковской	6,3	7,4
Наурски	7,0	7,0
Грозненски	5,5	5,7
Назрановски	4,4	5,3
Сунженски	5,1	5,3
Надтеречни	4,2	5,3
Шалински	5,2	5,1
Гудермесски	5,5	5,0
Ачхой-Мартановски	4,8	4,6
Урус-Мартановски	4,4	4,3
Малгобекски	4,0	4,2
Республике гІолла	5,3	5,5

БУРУВДЕТТАРИЙ ТОЛАМАШ

БІубенна къахьегаш я Старогрозненски УБР-а Северо-Минеральная яхача № 20 йолча буровой коллектив. Цу бригадана керте латт Кузнецов Николай.

Дика къахьегама толамаш даьхад цу коллективо укх шера. 3895 метр бурув а теха 6 беттеи 28 дийнахьеи кхоачашъяьй шера план, хІаьта хІинз цхьайтталагІча пятилетка цхьоалагІча квартала план кхоачашъе гарга а а.

Атта бахкханзар из толам. Массехказа буровдеттараш бехказа а бовдаш нийсъелар аварешь. Бахьан — телха турбаш. Бакъда, нийсъеннача халонаша дог эккхийтанзар балхах, барттийнагІа, бувзам чІоагІагІа болаш къахьега болабелар бурувдеттараша.

Буровой сменашта юкъе дикагІчарех я нов. Ю. Чевычанов керте латтар. Дика нах дукха ба укхаза къахьегаш. Звеньевой белгалбоах Лобанов Василий, Харин Александр, А. Доншукаев, Щербаков Валерий, Веншин Николай. Уж берригаш а техникумашка а институташка дешаш ба. Цу гІулакхо дика хьахьокх коллектива керттера сибат: хержача профессена тешаме хилар, из дикагІа караерзае гІертар. «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта» яхача девизагІа шерра яьржача социалистически яхье къаьстта дика толамаш доах А. Доншукаева кулгалдеча вахта доакъашхоша. Буровой ерригача коллективо доахача толамий лоархІаме дакъа цара кхоач.

Р. АУШЕВ.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа) электромонтажник А. Крючков, бурувдеттарий гІончий А. Яшурнаев, А. Иванов, бурувдеттар Ю. Чевычанов, бурувдеттачун гІонча Н. Веншин.

А. РОМАНОВА сурт.

ЯЛАТ ЧУЭЦАР— ГІУЛАКХ ЧАКХДАЛАР

Из довзаш да хьажкІаш кхевш волча хІара колхозхоша: хьажкІий кхашта мелла дикі гІулакх даьдале а, хьувкъам чуеша да хьатІакхаьчаь, шиї хампахьа дІадаьккха оасар юхетІадаьнна хул. Из тІадоал ахка декъаденнача тІехьагІа, хьажкІаш сага лакхала урагІа а яха дІаотта килар бахьан долаш механизмаш кхаш тІа юкъе яхарах аьмаьл де а йиш йоацача хана. Массане а кхеталора оасаро хьажкІий хьувкъам дикка лохбеш а оасара бальий ги Іо а легаш кхаш бІехдеш а хилар. Амма цу хулама дукхьала де хІама дац. Лаьтта леладераш шоай дегаш хьаста гІерташ хул цу хана, ялат чуэцача хана из буц тракторий лафетий кузовашта чу а гІортьа, цунах силос а хургьа яхаш. Бакъдар аьлча, кІоанта пайда ба цунах бар, ерна вІалла хІама а доацаш йоаттул дикагІа да из а.

Иштта хулар гІулакх укх шерралца. Хьал оалангаре хувнадалар хьажкІаш яхетамегІа, индустриальни методагІа яхале белгалбоахача боахамий кхашта.

Ленина цІерагІча колхоза керттера агроном Улубаева Зайнди лочкъадеш вай шоай механизированни звеньяша лакха хьажкІий хьувкъам яхарагІа ше чІоагІа гІайбеха хилар. Кхал леладераша толамца кхоачашдаьд шоаш денна дош. Массанал хьалхагІа 130 гектара тІа хинна хьажкІаш чуеча яьлар Эльханов Ваха керте латта звено, цо чубена хьувкъам хІара гектара тІара 50 центнер йолаш бар, тІайшача декхараш тІа лаьрхІа хинначул 15 центнер лакхагІа хул из.

20 гектар совгІа мара яц Капаева Камалу звенос чуйцца хьажкІаш, амма царех хІаране тІара яьнай томараш а тІехьа 70 центнер хьажкІаш.

Эггара чІоагІагІа агронома дагадоаххаш хинна кхаш дар Эльмиев Ахьмада индустриальни методагІа хьажкІаш кхевь участок. Майда зІамигя яцар — 150 гектар. ХІаьта участь кхоалагІа дакъа хий диза йиш йолаш а дацар. Цхьабакъда, из вага велла хиннадацар гІулакх. Механизатор Алиханов Сулима шиъ тракторца хьажкІаш чуэца комбайн тІехьа а йолаш участка бІоаххала мул боаккхаш, лафеташ тІехьа а йолаш хиннача шоай тракторашца цо хьайоаха хьажкІаш а теда гІад а дІаоле пунца арабаьнна Эльмиев Ахьмад, Ахлуев Иван, Цайсаев Мажрудин нисткъа мара кхоабацар цул комбайно хьайоаха хьажкІаши теда гІадамаши дІакхахьа. Цунах хайра хьувкъам дакха бола.

— Тешшаме тхоашта гектара тІара мел хьажкІаш ярігьа ала доархІаш со, — йоах Улубаев Зайнде, — амма хетаргахьа тоцараш тІехьа хьажкІаш 80 центнер гаргта яла еза оаха доал даьча кхашара.

Участкага хьажа вода сон агроном, кхай юкъе дІачудолх тхо, кхо метр лакха да укхаза хІара гІадам. Йоккха шиппа хьажкІа йоала царех хІаранех.

Экономисташа тІехьагІа лоархІаргда фу дахад боахама хьажкІий центнерга, амма хІанале а эла йиш йолаш да, кхьметтел уж кхевьча хьажкІаш леладераша уж дина хьувкъарагІа планал совгІа сишача продукцей алапел совгІа лургдола ахча лаьрхІача а, боахаме шІаккха а ца хиннача бесса лоха хургда хьажкІий центнерга дІалодар. Укхаза хьажкІаш тІайолча 400 гектарех хІаране тІара яла езар 50—60 центнер ма йий, хІаьта кхаь а звенон уж сорнгаш кхеьраш 90 сагІ мара вац. Кулгешца балхаш даьдац оасар деча меттел, хий дуллача а. ХьажкІашта хий дийттад догІан хьесапе хий деттача машинашца механизатораша Висаитов Салас, Полищук Николая, Арсамиков Жалила, хьувкъамо хьа ма хьокхара, шоашта тІабиала болх дика а баьб.

Механизированни звеньяшта керте латтараш шоаш ба склада хьакхоача хьажкІаш мел я а нийса увзий а хьожаш. Шоай хур ду цар хьувкъам чуэцара балхаш сихде гІерташ, хІана аьлча кхеташ ба уж чулдара оттаьха кІезагІа не хул хьувкъам лакхагІа хургдар.

А. ЗОРИН.

ДЕЗА МОВХЬАШ КХУХЬА АВТОМАШИНАШ ЕЧА КАМСКИ ОБЪЕДИНЕНЕ БОЛХЛОЙ, ИНЖЕНЕРНО-ТЕХНИЧЕСКИ БОЛХЛОЙ, ГІУЛАКХЕРЧА НАЬХА

ПИСЬМО

Деза мовхьаш кхухьа автомобилаш еча Камски объединене бІаь эзар болхлочох латта коллектив, берригa советски нах а мо мара, терахха еш Іе йиш йолаш яц вежарашха йолча Польше латта событеш. Дега чІоагІа бохам а халахетар а деш ба «Солидарность» яхача Гданьски съезда антисоциалистически достам а «Малхбоалеи Европа халкъашка даь яхайкарал» аьнна йоккха цІи а тилла цига вІашагІбехна оалаш а.

Халахет, цу съездо польски болхлой класса гурпалча къовсамах хьахиннараш «дош доапар» а даь дІаоттадар. Цецвоаних «Солидарностерча» авантюристашен провокаторацен, болхлой класса мугІарашта юкъе а баха. Цун цІерагІа шоай гІулакхаш леладеш. Польшана карагІдаьнна социалистически хІамаш сел аха дайна во могадеш, бокъонца ше вахара ниа болаш вІаши гІойле еш йолча социалистически содружества юкъмоттиге пардаша чІоагІьяьча принципех уж гІерташ хилар.

Масалаш лаха гаьна ваха веваш. Укххаза тханцига, Камана юххе, Европе йоккхагІа йола автомобильни завод хьалъю йолальча хина халкъа Польша, СЭВ-ага гІоллерча вокх партнераша а сацна, ниейн гигант хьалъета дакъа лаьцар технологически оборудовани, автомобила комплектующи доакъош лоеттадерие. Эггара хьалхара камски йоккхий автомобилаш кхьчача социалистически мехкашта юкъе эггара хьалхарчарех цаІ Польша яр. Тахан цун халкъа боахаме болх беш я 20 эзар совгІа КрАЗ — эггара толашагІа йола, экономични машинаш. Цу тайпара цхьана леладу къахьегама гІулакхаш вай мел доахача толаммий тешшаме дард я. Цунах гу тхона бокъонца йола болхлой солидарность.

ХІаьта, Гданьске, хьахьоаха оттадаьча «Кхайкарало» дерхІ польски социалистически пачхахьалкхен бардаш бухъяха, ПНР-ас ях дунен халкъашта юкъера союзаш дІаяха.

Цул совгІа — цун авторашa-м яхы ахь а ца хеташ вай а, советски нах, тІаьхех духьал коммунистически идеалашта гІерадовлара, эггара безагІа бола вах — миллионаш синош дІаденна мел доле хІамаш дийцара. Оаха хоамболлаш юхатох цу тайпара провокацеш, ясалча политиканашна дІакхайкаду: тха гІулакхашта юкъе ма гІерта. Болхлой класса моастагІий мара гІертаргбац вай хала хьаш вІашагІдуваздолхйтача вошала юкъмоттиг, хьаштий цаІал, дерхІарий юкъарал толхае.

Тхо, болхлой, кьоаьстта эгІаздингд кулгалдара дакъа Польски вІашагІкхийттача болхлой партега хилар съезда доакъашхоша къувсаро, экономика чІоагІьяра, къахьегамхой вахара боарам лакхбара хеддана йоакхо еча Іаьдалах, польски коммунистехи патриотехи во мел дар дувцаро.

ХІаьта цу цхьан хинна «Солидарностага» экстремисташа, нешта а хала дола мехкара хьал цхы тІа а халача а оттадеш, забастовкаш вІашагІъеях, экономически программош во могаю, халкъа боахама доккха материальни зе ду. Гданьски сборища решенешка Іинад а лакхаш Польше дІахо социализм хьалъе лоаш хилара. Кхыча тайпара, уж кхы тІа а дулам а зе а далар лоаш ба дІадахача цхьан шера дерригача къаманга кхаьчача кризисах. «Солидарноста» реакцехни лидераша мехка экономика йохаю, цу тайпара къахьегамхоша пъадьегара, салаІара, цар вахара лоаргдоаца хьал а оттадеш.

ХІаьта из дола хІама халкъа хьаштий фарисейски йоакхо ю, «къахьегамхой бокъоний га доах» яхаш деш да.

Тхона, камазовцашта, хабарца а доацаш, гІулакхашца хоу профсоюзаша къахьегача сага хІара денна еш йола йоакхо. Алхха итт шера Набережни Челнешка тхона хьалтьяй 4 миллион квадратни метр совгІа чуІе моттиг, берий 84 комбинат, 38 школа, культура дворецаш, кинотеатраш, больницаш, хьайдолай институташ, техникумаш. ХІара шера хІара шоллагІа волча автомобилестроитело шоай отпуск санаторешка, курорташа, салоІача базашка дІаьу. Профсоюзашна еш йола цу тайпара йоакхо бокъонна къахьегамхой вахара ма эшшара я. Кхы тайпа я «Солидарноста» вокхний политика, цудухьа къахьегача сага эшарашта гаьна я из. Гданьски сборищо, цун «Кхайкарало» къахьокх, уж господаш профобъединене гІулакхаш профсоюза боггьонел тІехдаха, гуттара из партена духьала оттае гІерташ хилар. Оаха чІоагГа дІакхайкаду: «А, господаш «Солидарноста» лидераш, вІаштІехьдаргдац шун дунен халкъашта юкъерча болхлой болама цхьоагІо йохие, социалистически мехкий болхлой класс шоашнеха яккха».

Тхо теш империализма гІончий провокационни гІулакхаш юхасоацае, польски халкъа карагІдаьнна революционни хІамаш царга из доадайта ниш дикали къахьегама Польшана тоъаргдолгал. ХІаьта, цу къовсаме тхогахьарча гІонгеи солидарностагеи массаза а дол дика йиш я Польши болхлой класса, КПСС XXVI съезде КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева хьа ма кхайкадерре: «...социалистически Польша, векараш я йола Польша вай кІал а ютаргъяц, халахетар а дийтаргдац!» Из дайце дагІац халкъа Іаьдала моастагІашта.

ТІайнгад 1981 шера 12 сентябре деза мовхьаш кхухьа автомобилаш еча Камски объединене болхлой собранеша, ерригача къахьегачи коллективни митингаш а.

«КОСМОС-1306» СИГАЛА ЯХАЙ

1981 шера 15 сентябре Советски Союзе сигала яхийтай «Космос-1306» яха аргІавара лаьттан искусственни спутник.

Спутника тІа оттаьй космически аре дІахо толкаргйола илман аппаратура. Аппаратура боаррамагІа болх беш я. Іочуха информаци йоахаш координационно-вычислительни центре.

(ТАСС).

МЕХКДАЬТТАХОЙ ГІОНЧИЙ ГІУЛАКХАШ

«Октябрьнефть» НГДУ юкъе а йоагІаш, 18 предприятена, организацена эшаш йола транспорт лоаттаю технологически транспорта управлене коллективо. Цун подразделенеш я Грозне, Карабулаке, Новогрозне, кхычахьа. Нохч-ГІалгІай районий объекташка а, республика доазол арахьа а болх бу управлене шофераша, трактористаша, ремонтникаша. Масала, цар къахьег Къулбеда-ХІарийче, Дагестане, ГуржегІарча Самгорийски промыслашка. Керда бахьканраш къаьнача, йоккха производствени стажи говзал йолча кадрови болхлоша цхьана дІаувттабу болх бе. Лакха балха говзал йолчарех лоархІ укхаза хьехамчаш бола шоферашл-механикаш Арустумян, Хаценко, Жищуев, кхыбараш.

Дика толамаш даьхар управлене коллективо дІабахача бархІ бетта. 112,1 процент кхоачашъяьй тонна-километраш яра план, хІаьта валови пайда эшара план 117 процент я. Планал совгІа дІадихьа мовхьаш 14400 тонн а да.

Уж хьокхамаш даха вІаштІехьдаьннад управлене болхлоша технически гІулакхаш дика кхоачашдарах, ремонтни базана реконструкци ярах, электромеханически подъемники КС-5 яха компрессора балха юкъейоалайрах. Балха юкъейоалаьяй 8 эзар сома мавха пайда бенна йола 35 рационализаторски предложени. Цу гІулакхо хьахьокх укхаза рационализатораши изобретателаши дукха хилар, къахьегама оасарле лакхьяра, технологически процессаш шеръяре цар бу болх пайда луш хилар.

Из болх тІехдика барца белгалбаьннаб говзараш Мусоров Петр, Зюзиков Геннадий, медник Цугуев Сулейман, аьшкапхьяр Аникин Виктор. Г. Зюзиковеи С. Цугуевеи «С-100» яхача трактора болх тоабарах лаьца яьча предложене вІаштІехьдалийтад къахьегама оасарле лакхье. ХІаьта Аникин Виктора яьча аьшкалхьоален реконструкце дикна аттача хьалашка баьккхаб аьшкапхьарий къахьегам, лакхъяьй цар арахецача продукце дикал.

Йоккха пайда эшарал совгІа коллектива кхетам а лакхбу рационализаторий балхо. тІехдика къахьега Іомаву хІара болхло, шиъ социалистически декхараш тІехкхоачашдара тІахьех. Цу гІулакхо вІаштІехьдоалийт коллектива производственни культура, боарам лакхбе, предприятена экономически пайда бала.

ТІехкхоачашъяьй укхаза кадраш кхерра задани а. 89 болхлочун говзал лакхъеннай, инженерно-технически болхлошта аттестаци яьй. ПланагІа 8 мара ца хиннача 15 сага яьй из аттестаци. Дукха гІулакхаш даьд къахьегам лорабаран техника кхераш боацаш хилийтара мел эшар Іалашдеш.

«Производства бехктоахамеча участникашка къахьегаш 174 коммунист ва тха управлене, — яхаш дувц парткома секретара М. Алимханова. — Къахьегамеи общественни вахарая юкъе хьинаре дакъа лацарца белгалбаьннаб коммунисташ Остриков, Мишутина, Азизов, Абдулмежидов, Маматов, кхыбараш». Цар массаза а тІехкхоачашъю шоай плановни заданеш, лакхъю балхий дикал, къахьегам дикагІа вІаштІехьбаккхара эшачох лаьпа дувц партийни собранешка. Коммунисташа керттера уйла тІайохийт цхьаккха авари ца еш болх бар духьа къовсам лоаттабара дешашта. «ХІара балха дийнахьа хьадер дукхагІа хилийта» яхача девизагІа шерра социалистически яхь яьржай коллективана юкъе. Цхьаккха кхоачамбоацар дитац укхаза коллективо йоакхо на еш. Шоай партийни декхараш къаьстта дика кхоачашду коммунисташа Рубанова, Хайрулина, Гайсумова, Чахкиева, кхычар, хІаьта къона коммунист Гайсумов управлене комсомольски организацие секретарь ва. Йоккха болх дІахьу цо кагархошта юкъе кхетама болх айбара, физкультуреи спорти дегІайовлаяра.

ЦхьайтталагІча пятилетка хьалхарча шера декхараш ерригача коллективо толамца тІехкхоачашдара оарцагІбах коммунисташа, управлене къахьегамхой. Е шу долалуш тІанйца социалистически декхарех тІехдика лоархІабу технологически транспорта Октябрьски управлени транспортникаш. Бурув деттарашта, мехкдаьттахоашта мел эшар Іалашдар шоай керттера декхар лоархІ мехкдаьттахой гІончаша.

Х. ЭСКЕРХАНОВ.

ПАРТИЙНИ ВАХАР: СОБРАНЕШ КИЙЧЪЯРЕИ ЧАКХЪЯХАРЕИ ПРАКТИКА

КЕРТТЕРДАР—ДЕ ЛЕРХӀАР КХОАЧАШДЕЛГА

Партийни собрани — парторганизацена кулгалду лаккхера орган, КПСС членаштен кандидаташтен ихетам болара школа.

Назрановски трикотажни фабрике болх беча коммунистапа шоай партийни собранешка духа КПСС XXVI-ча съезда решенеша дӀадехьача бесса предприяте болх дӀахо товбелга, общественни производства эффективность лакхъелга, къахьегамхошта коммунистически ихетам лулга, хӀара коммуниста хьинар кхы к айделга.

ПАРТИЙНИ собрани кийчъеш дукха къахьег оаха. Хьалхха а коммунисташта дӀахойт дувца оттадер малагӀа дош да, собрани маца а мичахьа к хургьа. Цу гӀулакхо хӀара коммуниста торо лу дувца оттадеча дешах цийна хетар ала кийчвала. Партийни собранеш КПСС Устево дӀадехьача бесса хӀара бет-бетта чакхйоах.

Наха хеттача бесса дика яцар оаха вракеца продукци. Цудухьа тӀеххьарча массеж шера цун дикал лаккъяра фабрике юкъейоалайир комплексни система. Из дош дувцаш партийни собрани е лаьрхӀар партбюрос. Собрани кийчъолга тӀадиллар белгалъяьккхача коммунистий группана.

Массе а оагӀорахьара дош тахка а тохна, 1981 шера февраль бетта партийни собрани йир. Укхаза дийцар продукце сортность лоха хилара бахьанаш, белгалдаьккар кхоачамбоацараш, уж дӀадоаьхаргдола цаьъаш. Собрани кийчъеш хиннача коммунисташа хӀоаргга чулоаций а болаш кийчъаь соцама проект тӀакйцар коммунисташа. Де лерхӀар кхоачашдера хаддаза тӀахьожам лоаттабелга тӀадиллар партийни бюрона. Цехашка а бӀарчча фабрике а «Дикала де-дош» чакхдоалилга оттадир, брак а йолаш болх бечарга хьайна оттабир хьехамчаш, контролераш а шеллаш а дикагӀа болх бе Ӏомабир.

План а оттаь чакхъьхача мероприятех беркат дайлар. Арахецача продукце сортность дикка лакхъелар. Изделеш дӀадахийтара торгин инспекце лаьрхӀа отдаль хиния режим апрель бетта дӀаньнихар.

Кулгалхой бехктохкам айбар духьа оаха юкъедоаладьд юкхьанцарча партийни организаце а цеховой парторганизаце а еча собранешка цар беча балхах ладувгӀилга. Оаха чакхъдаккхар «1980 шера баьча балха итогаш а пачхалкхен план кхоачашъяра коллектив оврцагӀа яккхара коммунисташа де дезараш а» яхача дешах хиина собрани. Цо парторганизацена новкъостал дир гӀулакх кӀоаргагӀа довзаш производственни деташ къестадара, администрацие беча балха тӀахьожам лоаттабара партийни организацена еннача бокъонех дикагӀа пайда эцара.

Собране дувца доп къоастадеча хана оаха теркаль лакхерча партийни органий рекомендацеш. Цар чулоаце срригаша пачхалкхен декхараш къоастадара КПСС XXVI съездо хьалхашка уттаду декхараш, КПСС Центральни Комитета совамаш указанеши. Иштта партбюрос дийцар «Къахьегам вӀаштӀехьбаккхара а цунна стимулировани яра а бригадни форма юкъейоалаярех» доладош. Цу гӀулакха хоадамболла мероприятеш оттайир, уж хӀанз кхоачашъеш я тха коллектив.

КПСС Устево дӀадехар коммунисташа мишта кхоачашду ладувгӀилга дикка пайда болаш гӀулакх да. Партсобранешка цхьаннега — шиннега мара ла ца дувгӀе а, укхаза гулбенначарех хӀаране ши-шийна вывозаш ю. Дукха хе йоацаш оаха ладийгӀар коммуниста мастера Г. Я. Тутаева шийна тӀадилла партийни декхар мишта кхоачашду. Общественни порученеш но йиза кхочаш ца елга белгалдаьккхар, болх товбелга хьадийхар.

Дувцача дешага хьежжа йийла а къайла а собранеш чакхйовх оаха. Ийла партсобранеш йолча хана ладувгӀ парте боацараш лувцачуцта, цар тела предложенеш теркалью.

Собрани чакхйоаккхача хана президиум хорж. Президиуме хул опыт йола а къона а кулгалдеш бола а мугӀарера а коммунисташ. Цо беча балхах тийша дукха да. Собранена ца а коиц ихетамца кулгалдеш хилла, дувца оттадаь дош корта болаш дувца а дувц, тӀаэца боагӀа соцам тӀа а эа.

Тхо раьза долаш гӀулакх да партийни собранеш чакхъяхара практика хӀара шер-шера товлуш йоагӀилга. ТӀайдеча соцамий лоархӀам лаккхулга. Собранешка дувца уттадеча дешашла хьашт а долаш, хьинаре дикъа довш тха дукхагӀболча коммунисташ. Собранешка корта а болаш, принципиально къамаьл деш хул коммунисташ Х. С. Кодзоев, С. М. Мейкиев, С. О. Айиев, дукхха а кхыбараш.

Хьалха фабрике болх сеца латташ каст-каста моттигаш хулар. Цун керттера бахьан поставщикаша шийн ханнахьа бийдал хьа ца ухийтилга. Кхыдола кхоачамбоацараш а дар. Уж дӀадахара бюро членаша шоайла дага а баьнив, партийни собрани е лаьрхӀар. Болх оксарегӀа барах лаьца доши лувцаш партсобране доклад йир предприяте директора. Доклад а соцама проект а кийчъеча дакъа лоацаш хилар лаьрххӀа хержа коммунистий группа. Соцам тӀа белгалъяьккхар поставщикашта юкъера бувзам чӀоагӀбе безилга. Изпоп отдело бе боагӀача бесса болх на белга. Соцам кхоачашбара тӀахьожам лоаттабелга партбюрона тӀадиллар.

ХӀАРА партийни собране дувц оаха хьалха тӀайдаь соцамаш мишта кхоачашдаь. Коммунистий бехктохкам айбеш гӀулакх да из.

Собранешка телаш йола критически замечанеш тӀайдеча соцамаш тӀа белгалйоах. Балха гӀа дола кхоачамбоараш дӀадахара ховзамболла мероприятеш уттаю. Уж кхоачашъяра хе а бехктохкаме бола лах а белгалбоах.

ХӀаьта а ала йиш ях, тхо партийни организаце тӀайдаь соцамаш шоай ханнахьа а лиаза а кхоачашду аьнна. Дийца дош чакхдаккхара къахьегаш бац цхьабола коммунисташ. Царех ба ала йиш я коммунисташ вокхагӀбола инженер Б. М. Мальсагов, агитколлективна кулгалдеш йола Ф. А. Газдиева. «Къахьегамхошта юкъе политико-массови болх бара, коммунистий хьинар айдара цхьайолча хана де дезар дац агитколлективна кулгалхочо».

Партийни бюрос цӀенхаштта болх бу лоуе латтача авсьлина. Партгрупийи собранеш чакхъяхара кадданза новкъостал ду. Бюро членаша шоаш беча балхах тӀайиду соцамаш кхоачашдарах лаьца дувц. Партгрупийн собранешка малагӀа дош дийцача бакъахьа да, теркам тӀабахийта бевзар фул белгалдоакх. Иштта кийчъаь собранеш чакхйоахаш хилча хӀара коммуниста маьке йола предложенеш тел, кхоачамбоацараш гуладовх, корта а болаш дувцар коллективе раьза а болаш тӀадр.

Фабрикерча партийни группашкара (уж бархӀ я), цеховой партийни организацешкара отчеташ хоржамаш чакхдаьнна. Цу собранешка даькъа лаьцар парте членех 98 проценто, хӀара вокхагӀчо пренешка къамаьл даьд. Партийни звеньнега кулгалде хержаб политически сакхетам лакхагӀбола, наха лоархӀа коммунисташ. Царех цхьабараш укх шера хьалха хержа ба. Царга хьожаш а нарна новкъостал деш а хила еза партбюро, опыт йола коммунисташ.

Дукха проблемаш я тха партийни организаце хӀанзар тӀехьагӀа къоастае езаш. ДикагӀа вӀаштӀехьбаккха беза къахьегам, тове еза къахьегама а производственни а дисциплина. Юкъедоаладе дола бригадни хьесапе болх белга, лакхъе еза арахецача продукце дикал. Уж дешаш дайцад тха коммунисташа шоай партийни собранешка. ДӀахо йодача хана а оаха тераам тӀалоаттабергболча дешех керттера хараш уж да.

З. БОГАТЫРЕВА,
Назрановски трикотажни фабрика партийни бюро секретарь.

ДЕГА ДЕЗА ГӀУЛАКХ

— «Дошо кулгаш» оал вох массане а, — йоах цхьан слесара пелг тӀа а хьежабеш Шаьларча аьшкабетонна издели еча завода керттерча инженера И. Ахмадова. — Лелаш йола оатхалаш кийчъяра геттара чоалхане операци еш ва из. Цун вахь сибатага хьежача сона дагадехар: дӀамигача сага сурт завода Сийлен улга тӀа хьалтеха доалл. На вар Цукаев Саламу.

Шаьлара № 6 йола юкъера школа йистельйнхачул тӀехьагӀа Аргунера СГПТУ-30 деша вода С. Нунаев. Шийна дега безабенна болх воӀо хархара мутӀахьа дер хан ваннен. Сиха хӀалхар дешара ха. Училище шийна дайзараш дикка догчу лаьцар дӀамигача саго.

Цкъарчов Дагестане, тӀакха Черсий - Балкхаройчее кьойну къоча слесарь. Цига болх бу цо промышленни предприятешта, дикагӀа нараервар шийлача хьесапе аьшка гӀулакх дара говзаш къайлеваш.

Стажерски практика чакхъьйначул гӀехьагӀа Нохч-ГӀалгӀайче цӀавоагӀа Саламу.

Пхи шу даьнад из Шаьлара аьшкабетонни заводе балха вена. Шийна ца хете а, слесарий балха товзал тӀехдика нараеозаьйн цо.

— Дика слесарь хилара дукха ха еза, хӀаьта из професси хержа вола сага чӀоагӀа сабаре хила веза, молагӀча балхага шийн кулгаш Ӏомаде веза, — йоах Саламус.

Из иштта дола белгалдоах цо хьоеча оатхалий чертежо дӀа ма дехара дикал лакха йолаш, шийн балха бехктокхам дика бовзаш къона слесарь хилар. Марихала-бетонни узла ноазови кранаш, фен компрессораш товю Саламус, хӀаьта ше на кхеташ бола болх имйсбелча гӀо дез цо 35 шера совгӀа уггаза къахьегаш вола Шамсуев Ӏусамагара. Из ва Нунаева хьехамча.

Общественник а ва Нунаев Саламу. Хальха тӀахьожама керттерча группа член хилара хьежка къоесам лоаттабу цо предприяте материально-технически ресурсаш кхоярах царех биза пайда эцаран.

Сайрийнарча Шаьла районцентре го йиш а «дружинник» яха доазанан пхьарсах боалха кагий хах. Царна юкъе ва правопорядок лораеш вола Нунаев а. Цун болахрах, деча къамаьлах арщац из тахан бола а бохь кӀаьленна ва аьнна. Иштта ва вай оаманхо Нунаев Саламу.

А. МУЦУРАЕВ.

ЦхьайттазагӀча пятилетке хьалхарча шера-шин хьолла хьалха 7-ча ноябрга кхоачашъяра шерра социалистически ахь а йоаржаь «хӀара балха дийнахьа хьадер дукхагӀа хилийта» яхача девизагӀа къахьегаш дукха нах ба «Промавтоматика» НПО опытни завода коллектива юкъе. Царех я электро-монтажни цехе болх беш йола хьалха латта радиомонтажница Щербакова Нина. Радиоаппаратура монтаж яра балхий дикал лакха а йолаш массала 50—60 процент тӀеххкоачашъю цо смении нормаш. Хьинаре даькъе лоац къоначa коммуниста общественни вахаре а. Из я завода партийни бюро член. Къовсам лоаттабу во шийслучи кхоачамбоацараща, хӀаьта новкъостал [illegible] гӀо де кийча я Н. Щербакова.

И. ОКАРОВА сурт.

ЦАӀ ДОЛЧА ПОЛИТДЕННА ЛАЬРХӀА

КЪАХЬЕГАМХОЙ ХЬАШТИЙ ДУХЬА

Вай мехка деррагӀа чакхйоаккх социальни дегӀаахарен халкъа вахара хьал тоадарен шерра программа. Экономика дегӀаухилга, производство техничесКи аргайбоаккхилга Ӏалашдеш, Коммунистически парте а Советски пачхалкхено а тӀа-тӀа дукхагӀа низаш средстваш тӀадерзаду халкъа вахара хьал тоадарца дувзаденна декхараш кхоачашдара.

Экономически вяз алсамбаларо йиш хилийтар 70-ча шерашка халкъа вахара хьал тоадаре шерра программа кхоачашъе. 32 миллиард сом хьожадаьд алапи, пенсеш, пособеш, кхыдараш лакхдара тӀеераяь пачхалкхен юкъара мероприятеш чакхъяхара. ИттлагӀча пятилетка шерашка 15 процент (общественни потребление фондаш йоацаш) лакхдаьд болхлоштен гӀулакхерча нахан бетта юкъера тела алапеш. Цу юкъа колхозникий доходаш 26 процент алсамъяьнай. Къахьегамах телар кхы тӀа дукхагӀа хилийтара лоархӀаме хӀама да дани дегӀаухаш йола потреблене общественни фондаш. Нагахьа санна 1970 шера сага-сих лаьрхӀача уж 354 сом хиннадале, 1980 шера 436 сом хилар. Потреблене общественни фондай чотах вай мехка Ӏалашду мах боацаш образовани лулга, медицински гӀулакх делга, физкультуреи спорти дегӀаухилга, къахьегамхой салоӀам вӀаштӀехьбоаккхилга, и. кх. дӀ. Масала, цхьан дешархочунга юкъерча образовательни школе шера дешийтара пачхалкхено дӀадохийт 180 сомал совгӀа, юкъерча лаьрххӀача дешала заведенешка — 870 сом, лакхерча дешара заведенешка — 1000 сомал совгӀа. Берий бошамашка цхьа бер лелаларга дӀадохийт 530 сом, берий яслешка — 470 сом.

СССР-е деррига цӀеноех 85 процент дараш пачхалкхен чотах хьалду. Духхьал дӀадахача шера нах чубаха цӀеноп хьалдарга дӀадахийтад 14 миллиард сомал совгӀа. ХӀара квартирага пачхалкхено дӀадохийт 10 эзар сом гаргга.

Нах чубаха цӀеноп хьалдарга диллача дуйен тӀа хьалдара моттиг доац вай мехко. ХӀара денна советски нахага кхоач 6 эзар совгӀа дика кийчъяь квартира е США, Великобритани, Австрали цхьана хьайцача кхоачачул дукхагӀа. Белгалдаккха доагӀа, квартирахи коммунальни гӀулакхехи мах телара хийцига доходашка диллача юкъерча дезала бюджетера 3 — 4 процент ахча мара дӀа ца додилга, хӀаьта США, масала, 30 — 40 процент дӀадохийт. Советски пачхалкхено жилищно-коммунальни бокхамга дӀадодачун кхаь даьнъах ши даькъе е хӀара шера 6.5 миллиард сом дӀадохийтилга шийна дӀатӀаш.

Вай мехка эгара кӀезигагӀа мах тел автобусах, трамвайх, транспорта цхьадолча кхыча тайпаех, хӀаьта иштта электричествах, газах.

Вай обществана Ӏаламате доккха карагӀдаьнна хӀама да керттерча кхачан а кхачан довцача а товарий розничин маьхаш чӀоагӀа хилар. Цунна дола къаьгга тешал да укх 20 — 30 шера вахача моттигте хӀара денначa эшача товарий маьхаш вай мехка хувцаца луш хилар. Цу юкъа дукхача товарий маьхаш лакх а даьд, лох а даьд. Цхьабакъда, пачхалкхено хӀара денна эшача товарий маьхаш массаза а лоахача боарам тӀа лоаттаду. Масала, дулх, шурий продукташ йохк уж хьаргa, чакхъяхарга, йохкарга дӀадодачул дукхха а лохагӀча маьхах. Бежан дулха цхьан килограммах 2 сом доахк, хӀаьта декхарга дӀадодар 4 сом гаргга да. Налха килограмма 3 сом 60 кепиги доахк, хӀаьта цунга дӀадодар 5 сом да. КӀезигa дотацеш телац кхыча продукташта а. БӀарчча хьанйнача шера 25 миллиард сом хул уж.

Шовшка дӀабодача маьхаш чухьнахьа бахача нахага доахк берий питане дукхха тайпаш, школе деша бӀгӀарашта эша хӀамаш. Берий ассортимента товарашка дӀадодар цхьадолча даькъе пачхалкхен бюджетера дӀаухийташ да. Масала, берий тийга хӀамаш хьаьра дӀаухийта кӀадаш швейни промышленносто 20 — 50 процент маьхаш лохагӀа долаш тел.

ХӀара сага, цунна эшарий а хьаштий а хоадамболлаш йоакхо яр, сага массе а оагӀорахьара дегӀаккхуьлара эша хьалаш хьакколлар — цунца белгалйоал КПСС XXVI съездо оттаь халкъа вахара хьал тоадара керда йоакха программа. ЦхьайттазагӀча пятилетке мехка промышленни производство 26 — 28 процент, юртбоахама производство — 12 — 14 процент, хӀаьта къаман доход кхы а 18 — 20 процент дегӀайоалаелга белгалдаьд. Алапе даькъера мероприятеш чакхъяхара 10 миллиард сом гаргга хьожаде дерхӀ. 1985 шера пачхалкхен общественни фондашкара тела ахча, льготаш 138 миллиард сомага кхоачаргья е вихь сагах латтача дезалга юкъера лаьрхӀача шера 2000 сом кхоачаргда.

СССР даим дегӀаух бахача наьха хӀамаш ийра товарооборот алсамъьовла товарооборот. Укх тӀеххьарча 15 шера бахача нахага ехка легковой автомобилаш 33-эза дукхагӀа хиннай, ювелирий хӀамаш — 34-эза, кӀувсаш — 8,5-эза, и. кх. дӀ. Духхьал вай республике укх тӀеххьарча итт шера товарооборот шоазза хӀана иц аьнна алсамъьннай. Нохч-ГӀалгӀайчен городашкен юрташкен бахача наха хӀара дийнахьа 2 миллион сомал совгӀа товараши продукташи кийю.

Парте XXVI съездо чӀоагӀъячa социальни программага хьежжа дукха ха йоацаш КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиумо, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о соцам тӀайцаб бераш долча дезалашта пачхалкхен новкъостал делга чӀоагӀдара мероприятеш чакхъяхара порядка а хана а, хӀаьта бахача наха пенсионии Ӏалашо яр дӀахо тоадара а хьакъехьа. Уж мероприятеш чакхъяхарах Нохч-ГӀалгӀай АССР-е гӀолла 1981 шера 1 ноябре дезе 45309 пенсионерий пенси тӀаккхетаргда. 1981 шера 1 декабре дезе маьре йоацаш бераш даьча 1425 нанна тела пособи йоакхагӀа хургья. Пенсеши пособеши алсамъяларах шера 2.5 миллион сом хьожаду республико. Цул совгӀа, 1982 шера 1 ноябре дезе балха болча е дешача нааношта цхьан шерал кӀезигагӀа стаж еце бера шу даллалца бетта 35 сом телаьргда, хӀаьта болх беча е производстве балха а боацаш дешача нааношта хьалхара бер дича 50 сом боараме цкъа луш йола пачхалкхен пособи лургья, хӀаьта шоллагӀеи кхоалагӀеи бер дича — 100 сом.

Белгалдаьд 1981 шера 1 ноябре дена пхиъ е дукхагӀа бер даьча а уж бархӀ шу даллалца хьалкхедаьча а кхаллиза, хӀаьта бера хана дена инвалидаш долча бархӀ шу е дукхагӀа ха йолча берий нааношта къоанала пенси хьожаду 55 шу даьча балха стаж кхоачашъеца а, нагахьа санна 5 шерал кӀезигагӀа доацаш болх баьбале.

Цу гӀулакхашта Нохч-ГӀалгӀай АССР-е пачхалкхен бюджетера кхы тӀа дӀадохийтаргда шера 2,5 миллион сом, цу даькъе Шалински районе — 136,7 эзар сом, Урус-Мартановски — 133,2 эзар сом, Сунженски районе — 124,7 эзар сом, и. кх. дӀ. Мохк бӀарчча хьанйцача дукха бераш долча дезалий а пенсионерий а материальни хьал тоадара кхы тӀа дӀадохийт 2,5 миллиард сом гаргга.

ДАИМ ТӀАХЬОЖАМ ЛОАТТАБЕ

ДЕ БЕЛГАЛДАЬР КХОАЧАШ МИШТА ДУ ХЬОЖАШ

КПСС Уставо а партийни вахара нормаша а дӀадехар мишта кхоачашду хьожача лоархӀаме моттиг дӀалоац партийни комитеташкарча партийни комиссеша.

Хоаш ма хиллара, комиссей керттера болх массаза а хилла а хиннаб, хӀанз а ба КПСС членалла хьаэцара дикага, коммунистий персональни делашна, цар апелляцешка хьажар.

ТӀеххьарча съездаша, коммунисташа партийни а пачхалкхен а дисциплина кхоачашъяра, парте политика вахаре чакхъяхара бола бехктокхам айбара партикомиссей лоархӀам лакхбаьб. Цар тӀахьожам лоаттабара функций дикка шеръьй.

КПСС Грозненски горкома партийни комиссе ше хӀара дийнахьа беча болха керттера дар лоархӀ тӀайиду соцамаш кхоачаш мишта ду хьожилга.

Аз дувцаргда укх шера оахош къестадаьча дешаех эгтара лоархӀамегӀа да аьнна хетарех.

Иштта партиомиссе деннича записках дӀадахача шера КПСС горкома бюрос йийцар нах чубахача цӀеноех дола законаш телхадарах йола факташ, квартираш луча хана а уж хувцача хана а леладу бокъо йоацаш дола гӀулакхаш, жилфондана дас санна доал ца делга. Цу дешаех лаьца тӀаийца соцам мишта кхоачашбу хьожилга тӀадиллар КПСС горкома гӀиллошъярен городской бохамен отдела а партикомиссена а.

Карара шу дӀадолаьш комисси а цун актив а хьежар из чӀоагӀа лоархӀаме дола дош мишта кьестаду городерча йиь районо а шоай квартираш йолча ведомстваша а.

ЧӀоагӀа техкар мукъаьйна квартираш дӀа мишта екь, бахача наха цӀеноп де лаьтташ мишта тел, квартираш хувцара порядок мишта я. Уж дешаш тахка оттадаьлга шийн маӀан долаш дар.

ТӀеххьарча хана партийни а советски а органашка нах летйаьш дукха кьахаташ ухар. Цар тӀа дувцар: мукъаьйна квартираш лерттӀа лоархӀа а лоархӀаш, ала йолагӀачарна дӀателац, моттигерча Ӏаьдало бахача наха цӀенош де участкаш телга дийх на деле а, уж телаш моттигаш я, цхьатарра йоаца квартираш хувц, яхаш.

Цу тайпара гӀулакхаш нибелуш хиларах масал доалдергда аз. Чечерина цӀерагӀча улица тӀа яхача З. Таймасханова капитальни ремонт е йоал со аьнна хьалха хилла шӀа дӀа а даьккха, доккха кирпичий цӀа хьалдаьд. Цул тӀехьагӀа шийн вийй новкъосталца (из дарра кьалча гӀиллон материалаш Ӏалашьйн а цӀа хьалдаьр а из ва) 100 квадратни метр чур че йола шоллагӀа а цӀа хьалдаьл.

ТӀаькха моттегера Ӏаьдал фу деш хиннад? Заводской райисполком из бӀарга ца гуш лыгӀай-те? Технически инвентаризаце а де дезар ца дарал совгӀа, новкъостал деш хиннай уж гӀиллош хьалъяра.

Райисполкома председателя ноа. Батаева цу гӀулакха гӀалат хьанна со, валар. Иштта хӀама районе кхы хинна а дац е хург а дац.

Мел чӀоагӀа халахете а, цу тайпара гӀулакхаш Заводской а городерча кхыча районашка а кӀезигӀ доацилга хьахьенкад даьча тохкамаша. Духхьал цхьан Заводской районе 1979-80 шерашка жилищни законодательство толхадаь 140 моттиг гучаьллар.

ДукхагӀча даькъе цӀенош долча даьша Ӏаьдалта ца а хоатташ, шоай безам болчча хана капитальни ремонт а ю, керда цӀеноп а хьа тӀа ду. Деррига а шоаш даь бакъчча мара болвац царна оформлени е, хӀаьта дукхагӀча даькъе цар на вӀаштӀехь а доал.

Цу тайпара йола бокъонаш шоаш телаш исполкомаша хаттац цӀеноп хьалдьараш фу нах ба, цар малагӀа болх бу. Шоаш кьахьийгача цӀенача рузнъех бовхамаш хьалдой хьожилга дӀадехача РСФСР граждански кодекса статьяс яхар кхоачашдац. Иштта цу статьяс дӀадех шоай доалахьарча боахамех, къа а, ца хьегаш, пайда бар декхилга.

ЦӀеноп хьалдеш воалачо кирпишк, кхыйола гӀиллон материалаш мичара кхуь а дикьакха а - сагота вац. Масала, хьу йохнача базашка кӀезига ийю ардакх якъха могаргйола материал, хӀаьта из а юрта бахача наха лаьрхӀа я. Иштта хьал эттача моттигте пешала хӀана дац гӀиллош хьалъечар чӀоагӀа лаьш йоза материалаш лечкъаелга.

Вехк баьнкхаб аьнва шоашкарий доатгӀар даьдац Октябрьски райисполкома болхлоша а. Квартираш дӀаюха екъачa укхаза хӀанз а да цӀенхаштта кхоачамбоцараш. Квартираш эцара аргӀаш телхаль моттигаш я, харцахьа даьха каьхаташ де. Законо яхачунна тӀера а баьнна квартираш еннай А. Гайтаевна, Б. Боковна, М. Оскановаьйна. Иштта бокъо йоацаш квартираш еннай А. Ланских, М. Ужаховна.

Районе паспортни режим лерттӀа лелац. У. Ажиевай цийн цӀа долча квартире прописка а йоацаш, массеж саг ваха дукха ха я.

Уж кхоачамбоацараш бахьан долаш горисполкомо начa решенех Октябрьски райониш исполнительни комитета председателя А. Безгласнена строгий выговор яьй.

Шин шера городе 3700 квартира хийцай, царех 600 цхьатарра площадь йолаш яц. Квартираш хувцача даькъ лоацаш хиннай райисполкомаш, домоуправленеш, квартираш хувцаш йолча бюро аппарат, кхыбараш. Царех цхьаннеки а РСФСР граждански кодекса 326 йолча статьяс дӀадехар кхоачаш ца деш моттиг кораьнц. Цхьабакъда, квартираш хувцаш отталаьча документашка хьежача цар хьахьох гӀулакхерча ваха укхаза формально лелаялга, цхьайолча хана квартираш хувцара оттаь бокъонаш а телхаялга. Цох пайда эца гӀерт кул цӀена боаца квартиросъемщикаш.

Квартираш хувцаш йолча бюро начальника КПСС члена Я. Зевина лаьце позици а нийса яц. Цо йоах тӀахьожам лоаттабе декхарийла ба квартираш хувца бокъо луш бараш, хӀаьта шийн гӀулакх формально мара дац.

Из доп гехкача гучадаьннад КПСС районаша, юкхьанцарча парторганизацеша, ведомствай кулгалхоша квартирий дешаш къестадеча лерттӀа тӀахьожам ца лоаттабелга.

Тохкам хиннача дешаех лаьца отталь справка КПСС горкома хьалхарча секретарaга ноа. П. И. Семеновга дӀаденнай. Партийни комиссе оттадаь записка дӀадахьийтад моттигашка де дезар де.

ТӀахьожам лоаттабар товдара тӀайийрзай кхыча партийни комитетий комиссеш а. Цох лаьца дукха ха йоацаш семинаре совещане къамаьл хилар. Парткомиссеш эгара хьалхе хьож шоай партийни комитеташа тӀайиду соцамаш мишта кхоачашду. КПСС Старопромысловски райкома парткомиссе председатела Г. Вандас укх тайпара масал доаладир.

Укх шера апрель бетта КПСС райкомо тӀайцар «Старогрознефть» ОРСа кулгалхоша а партийни организаце а къахьегамхошта гӀулакх дара культура лакхъяра, советски торговле бокъонаш кхоачашъяра а дефицитне товараш дохкара а лоттабу тӀахьожам чӀоагӀбара беча балхах бола соцам ОРСа подразделенешa беча балха лерттӀа кулгал ца дарах ОРСа начальника А. Ахильговна выговор еннай. Парторганизаце секретара В. Шаврановайна, месткома председатела Л. Прохоровайна бехк баьб.

Райкомо тӀайийцача соцам тӀа уж кхоачамбоацараш дӀадахара мероприятей бӀарчча комплекс оттаьяр. Цу дӀадехар массанахьа а кхоачашдергда аьнна хетар, цхьабакъда, цул тӀехьагӀа даьча хьажаро гучадаьккхар из иштта доацилга.

Иштта, майски цӀейш деача хана коммунист С. Наурбиев директор волча № 10 йолча тика чу на доккаш къайладаьккхадар дулх, марш, даьтта, кхыйола кхачи продукташ. Цул совгӀа, дохкаш дола товараш а тарацаца шийсса озацар.

Советски торговле бокъонаш телхаяр бахьан долаш тика директор С. Наурбиев балхара а партера а дӀаваьккхав. Цу тайпара эхь дайна гӀулакхаш шийса ца далейта дӀахо йодача хана а хьажа еза районна тӀахьожама органаш.

Укхаза белгалдаккха деза товараш къайлаоахилга наькъа хьал-торо лакхъе гӀертача вай парте а пачхалкхен а политика духьала дола.

В. И. Ленина массара а хьалхадаьхад де лерхӀар мишта кхоачашду хадданза хьежа везилга. Беррига вай балха дикал а эффективность а лакхъелга парте чӀоагӀа дӀадехача хана уж дешаш бовкха лоархӀам болаш да.

Дукха ха йоацаш КПСС ЦК ас баьча соцамо дӀадех гӀайиду соцамаш мишта кхоачашду хьожилга эргадаьккха тоадар. Партийни тӀахьожама комитеташа КПСС керда директива чӀоагӀа теркам тӀабахийта Ӏомаю, из вахаре кхоачашъяра хоадамболла мероприятеш оттаьяй. Кердача партийни документо партийни комиссей бехктокхам вӀалла ца типпача бесса айбу. Цу дӀадех партийни решенеш цхьачкха а къамаьл е доадаш шийн ханнахьа кхоачашъелга.

Парте хьалхашка уттадеча декхарашка хьежжа города партийни комиссеш кхыча тӀахьожам лоаттабеча организацеш служабашцеи цхьана кӀоаргга хьожаргья КПСС обкомои горкомои тӀайиду решенеш мишта кхоачашъю. Тохкареда тоналхьара Ӏалам мишта лораду, хьурмат дарен кхом барен дешаш, пачхалкхен отчетность мишта лелаю, къахьегамхошта квартираш лара порядок, дукха а кхыдар.

Деррига а чулоацаш хьажараш алхха шоай низаца чакхдаха могаргдац тӀахьожама органашта юкхьанцарча партийни организацеша цу лоархӀамеча мероприяте хьинаре даькъа ца лоаце. Иштта хила «лакхера» а «лохера» а лоаттабеза тӀахьожамах доккха беркат даргда.

ХӀанз юкхьанцарча партийни организацешка отчеташи хоржамаши да. Укхаза теркам тӀа а бохийташ коммунисташ хьажа беза тӀайиду соцамаш вахаре мишта кхоачашду.

В. ЛАВРИНЕНКО,
КПСС Грозненски горкомерча партийни комиссе председатель.

Доярка толам

Сунженски районе XIX партсъезда цӀерагӀча колхозера дика хоам кхаьчаб. Цу боалхана доярка Сайдулаева Хазмана шера яланагӀа хӀара дукхьашка бахача ӀаттагӀра яккха эзар 1800 килограмм йолаш, бархӀ бетта 1900 килограмм шура яьккхай.

Укх шера бӀаьсти духьийтха дахка доахан ше хьаэцаш цо доп деккадар шера еаал шура хӀара ӀаттагӀра янна. Доярка из кхоачаш де хьтуа баьннаб лерттӀа царна доак дарах: ца доагӀара кхобарах, хьинар из кходеш къахьегарах, кхы эзаран дерах. Атто гӀулакх дац кагийча хьайбеех дика доахан кхеде. Цу гӀулакха бокъха хьтуа баьннаб Сайдулаевай.

ХӀанз Хазмана доп дейнад колхоза дикагӀболча доярканна йоакхар массел шийн дукхьашка дахача доахантара шура яхка.

Цо деча балхана хьежача тема догдоагӀа из доп е доярка толаме кхоачийн [illegible]

Цхьайтталагlа пятилетка хьалхарча шера план хана хьалха, 7-ча ноябрга кхачалехьа, кхоачашъяра шоай нийзн хьинари ца кходеш къахьегаш дукха нах ба хlамаш тегача производственни объединене кхоалагlча цехе къахьегаш.

Царех ца! я укхаза иттех шера соагlа болх беш йола хlамаштегар - моторнстка Алиева Роза. Ше тегача баракъий дикал тlехдика мара хилийтац массехк шера вlашта «социалистически яхье котъяннар» яха цlи лелаеча болххочо. Цун сурт объединене Сийлен улга тlа хьаlтехд доали.

Къахьегаме дика теламаш дахарах «За трудовое отличие» яха медаль еннай Розайна, хlаьта тийначa вахчан премий, грамотий, кхайкадарча барзлий боарам а лаьтта ба. Массаза а смени задащ 120—130 процент кхоачаш а еш, ший балха лаьтта говзал къонача хlамаштеграшта дlа а йовлийташ къахьег Алиева Роза.

СУРТА ТlА: хlамаштегар-мотористка Алиева Роза ший балха йоттиге.

И. ПЛИЕВА сурт.

Продукци дикагlа хилийта

Эффективни экономика — из да продукце дикал лакха лоаттаяр, цун потребительски технико-экономически белгалонаш тоаяр.

Заводе геттара чlоагlа теркам тlадухийт продукце дикал лакхьяра дешашта, цахаддаш къовсам лоаттабу коллективо дунен дикагlа йолча образецашта нийсса йола продукци арахецара.

Ийслагlча пятилетке алар керттерча яла продуктана пачхахьалкхен дикалла Знак. Иттлагlча пятилетке — эффективностен дикален пятилетке дикала Знак енача продукце цlараш иттанега кхаьчар, хlаьта ерригча арахийцача продукця юкъера дикала Знак тlалаттачун удельни дозал 76,7 процентага кхаьчар 1980 шера. Ерригача продукцех 20 процент экспорте йода. Раьза болаш дlайийо тха продукци ФРГ, Голланде, Финлянде, Чехословаке, кхьача пачхахьалкхенашка.

Продукце дикал лакхьяра тlаберзабаь бола къовсам болабир заводо 1964 шера, Москван Ленинграден хьалха латтача предприятеша дунен дикагlа йолча стандартал эсалагlа йоаце продукци арахецара къовсам болабьча хана.

Дукхачча шерашка болх бе бийзар из проблема къоастаяра. Гул а еш вlашн нийсйора продукце дикала хьакъехьара вай мехкара а доазол дехьара а даниеш, технически литература дешар, тхоайчох тарача предприятей балха технико-экономически хьонхамий отчеташи обороаши йовзар, хlаьта нитта «Союзхимэкспортага» гlолла укхаш йола кхьча мехкашкарча потребителий информаци lомайора, запросаш а йора хьожа а хьожар вай мехкарча тхоай продукце керттерча потребителашта хетараш фуд, бонкхи lилматохкама болх бора заводе.

1968 шера заводе балха юкъе йовлайир саратовций опытах йола продукци дефект йоацаш хьаяра система. Из бахьан долаш диния лакхьелар технологически дисциплина, практически дlадаьлар некондиционни продукци арахецилга.

Заводе хьахилар продукце дикала доал деш йола хьалда система. Продукци арахецадар стандарташкен техусловешкен хьежже мара. Вlашгlехьдаькхар технологически режима нормаш нийса чакхъяхара, стандартеши техусловеши нийса лелаяра, бийдале, реагентий, кайчача продукце дикала, тохкамаш деча техникана даим тlахьожаш лоаттабелга; дикала категорешка хьежжа продукцена аттестаци елга; технологически режим телхаярах, продукце дикал лохьялара бахьанех дола дешаш а дувцаш хан-ханнахьа «дикала Деношка» чакхдоахилга.

Партийни профсоюзни организацеша даим коллективаца болх бар бахьан долаш вlашгlехьдаьлар продукце дикала дешаш нийса кхетадайта, технологически режима тlара дувла йиш ца хилараx массана а тешаме.

Цу дерригех хьахиннараш дика да, заводе хьалкхийра эгара лакхагlа йола квалификаци lомаль аппаратчикаш, машинисташ, слесараш, лаборанташ. Уж ба В. А. Тимошенко, А. Э. Мазаев, В. Ф. Савин, М. А. Мамаев, Ш. А. Ахмурзаев, З. С. Магомадова, А. М. Евдокимова, А. М. Майоров, В. И. Чепурко, кхыбараш.

Дукха балхаш даьд механически энергетически службашка болх беш болча наьха къахьегама дикал лакхъяра. Ремонтни балхашта шерра юкъейоалаьай механизаци, механизированни инструментехи пневмоинструментехи пайда эцилга, ремонташ яра централизаци елга. Къеннача приборий метта хlанзарча хаара дикагlа ярш уттаьяй. Хlара шера хувц 150 прибор.

Къаьстта дика къахьег КИП служба нетранаша новкъосташа В. К. Антошкинис, В. А. Спинкинас, Н. И. Бондаревас, цар lалаьмате дика ю прибораши ремонт.

Продукце дикал лакхъяра кlеанта лоархlам болаш хилазар аналитически тlахьожама автоматизаци яр, дукхагlа йола химически анализаш, хроматографически методагlа е йолаяр. Заводе болх беш я 160 хроматографи, царех 60 соагlа яр потоке я.

Хроматографи дегlайоалаеча доккха даьхь лаьцад тlахьожама автоматизаци яре лабораторе начальника новкъоста А. Н. Костюченкос. Лабораторе электрослесара новкъоста В. А. Воронова lалаьмате говза, сихха хьалох хроматографий чоалхенеча электронни схемашкара кхоачамбоацараши телха хlамаши, уж дlадоах, хlаьта цу наьккъаца цар тешаме болх беагlа lалаш а ду.

Центральни лабораторе тохкамхоша производства технологашца цхьана доккхий балхаш даьд физико-химически свойствош лакхагlа йолча кердача полимерни материалашка кхачарх.

Этилена гидротаци яра йолча группо, новкъостаща Г. Г. Еремеевас Г. И. Гагариныс кулгал а деш, гидротаце цека специалистащо (новкъостащца В. М. Дронинца, А. А. Архиповца) цхьана кхоачашбаьб процесса оптимальни режим лахарни дикала Знак а тlалатташ дола спирт стабильно арахецилга lалашдарам тlадерзадаь балхаш.

Кlезига лоархlам болаш дацар кадрий профессиональни знанеши юкъарча образоване боарами цахаддаш лакхбар. Иттлагlча пятилетка шерашка квалификаци лакхъяьй 5490 болхлочуи 864 ИТР-ех, болх беш хиннай 1204 болхло lомаваь хьалха латтача къахьегама метод lомаяра йола 57 школа, укхаза lома а я ь йоаржаьй новаторий новкъостий газоразделене аппаратчика А. М. Сушковай, КИП слесара В. А. Спинкинай, ОТК лаборанта П. В. Черновай, дукхахча кхыбарий хьалха латта методаш.

Къахьегама эффективносте продукце дикали лакхьяра а дукха балхаш даьд рационализатораши изобретателаши. Иттлагlча пятилетка шерашка производствана юкъейихьай 600 миллион сом экономически эффект ения 3370 рацпредложении 100 изобретении.

Заводе вlашагlъеллий дикала болх бергбола продукце дикала комисси.

Продукце дикал лакхъяра болх вlашгlехьбаккхара принципиально керда хlама да продукце дикала управлени яра комплекси система (КС УКП) стандартизаце зарда тlа оттаяри юкъеяхьари.

КС УКП оттае йолаелар завод 1977 шу декъаденначул тlехьагlа. КС УКП отта а ла юкъейихьачул тlехьагlа заводе болх бе йолалийтай предприяте 128 организационно - методически стандарт.

1981 шера халларча ялх бетта дикала пачхахьалкхен Знак а тlайолаш араяьнний ерригача продукцех 80,1 процент. Воах продукцена дикала хьалхарча категорех аттестаци яй.

Хlара балхахочунга къахьегама дикал лакха хилийтарах бола бехктохкам лакхбаре дехкар шо-шийна тlалатташ халар кхетадайтаре, цар творчески хьинар айдаре чакхъяьхай конкурсаши хьакараши, продукце дикалах дола дешаш уттадаьд пропагандисташа экономически дешара запитеш еш. Шерра яьржай заводе «Продукци дукхагlа, дикал лакхагlа йолаш, дlадоцар кlеангагlа долош хилийта», «Коммунистически къахьегама тlехьа», кхьча формаех йола социалистически яхь.

КПСС XXV съезд хилале хьалха эффективности продукце дикали лакха йола предприяти яха цlи лелае бокъо яккхра социалистически яхь йоаржаяра инициатор хилар завода коллективах. Яхьа лозунг дар «Хlара балха девна — дикал-Знак» яха девна.

Цу яхьо йиш хилийтар ерригача звеньяша, бlарчча коллективо, хlара цун члена беча балха ден-ден мах бе, кхоачамбоацараш ханнахьа дlадаха, цо чlоагlа айдар заводе болх беш болча наьха къахьегама а творчески а хьинар, лаккхбир общественни производства эффективность чlоагlа лакхъяра хьакъехьара царех бола тешам, уж шоай къахьегамах хьахулачун критически мах бе lомабир. Хlара балхахочун ший къахьегама дикалах, къахьегамах хьахулачох бола бехктохкам лакхбир.

Общественни производства эффективность чlоагlа лакхъяра хьакъехьарча КПСС XXVI съездо хьалхашка отадаьча декхарашка хьежжа, материальни къахьегамен ресурсех кхы а эффективнегlа пайда а ийбеш, тlехьара а къахьегамах хьахулар лакхдаря тlаберзабир коллективо берриге шийн болх, хlаьта производства эффективность лакхъяра «Хlара балха дийнахьа хьадер дукхагlа хилийта»—яха а девизагlа социалистически яхь йоаржаяра тlа а хьийхар ерриге коллективаш.

Яхья итогаш хlара денаю балхах хьахиначун мах бу пхи бал йолча шкалах бригадаша, сменаша, участкаша, цехаша, производствашa, службаша бах болх а ерригача завода болх а лоархlаш. Итогаш хьалтох хьокхамий улга тlа, кхайкаю радио газетаца. Хьахиннараш терказду цехий яхье итог еш.

Чакхдоахача цу дерригача гlулакхий комплекс йиш хулийт цахаддаш къахьегама а продукце а дикали производства эффективности лакхъе, торо хулийтар къахьйттамагlча пятилетка хьалхара шу а ерригa пятилетка а гlамица чакхъяккха коллективо ше тlайица декхараш а КПСС XXVI съезда решенеш кхоачаштъяра даькъера шийна хьалхашка оттадаь декхараш а кхоачацде.

П. ВЕТРОВ,
СССР 50 шу дизара цlерагlча химзавода керттера инженер.

Кхай беркат

Дика lуьнал даьчеи тоадаьчей Ачхой-Мартановски района «Урожайный» совхоза ихашка укх деношка дукха нах ба сисхаь. Чуэцаш латт баьцадараш. Кха къоаздаьл кхалнаха тlатоххача бебе йисаш долча йовлакхаша. Зlамига а воккха а мел вар араваьннав кхай тlа. Баьпаща юкъе тов но цlе бос лепача чам болча хаьс-сомо бlарг хьест.

400 соагlача гектара тlа да совхозе баьцадараш, царех нийсса ахаш — помидораш. Укх шера геттара дика хьийнъад баьцадараш. Кхаш леладераша хlанз шоай берриге низ тlаберзабаьб хала хьалкхедаь уж шоай ханнахьен ца дойташи чуэцара. Планагlа чуэца лаьрхlа хиннача 140 центнера меттел, Кураев lисай, Эхаев Саладе, Дадаев Мохьмада бригадашка хlара гектара тlара 320 центнер йоаккх.

Баьцадараш леладераша чуийца лахай нарсаши моша горошеки, масала, консерви заводе дlачуеннай 1300 тонн — заданегlа лаьрхlачул 360 тонн дукхагlа нарсаш. Социалистически яхье хьалха я коммуниста Кураев lисай бригада. Цо, масала, сона пачхахьалкхена дlаеннай баьцадарий 2770 тонн, планагlа яла лаьрхlа хиннача 1400 тоннана меттел. Укх шера уж хьожаш дукхе а лакхагlа да. Укхаза къахьегарех дукхагlа бараш селхан школаш яьла баьнна къона, хьинар дола нах ба. Болх дика барах цу коллективана ВЛКСМ ЦК, СССР юрта боахама Министерства, СССР ВДНХ вымпел еннай.

— Укх шера шин планал кlезигагlа дуэтьаш оаха. — дог тийша йоах бригадира l. Кураева.

Шийн коллегал тlехьа ца вис лаьрхlад цунца яхь лелаеча Эхаев Саладе а. Нарсийн кабачкийн шишша план хlаннале а дlаеннай цуп бригадо. Цу тlа а, масала а царех 19 кепит мара ца нийдеш хиннача метте, дукхагlча даькъе 30 кепиг нийцар килограммех уж тlехдина хилрах. Хlаьта помидораш ювша а еш. Бригадо кхашка дlадув лакха хьувкъам телаш дола «Волгоградский», «Киевский», «Новинка» яхеи кхы тайпен сортал. Гурахьа денз дlабоалу чикаса юха шерарча хьувкъама зарда йолла. Оаха ший чанахьи оахам ду, дикагlа йолча ханашка дlаюв, lуьнал дика ду.

Хьинар ца кходеш къахьег юрта Совета депутата Алсултанова Закидата, Эльмурзаева Венас, комсомолкаш Газбиева Разета, Хинзоева Мелнас, дукхача кхычар.

Гаьна йоацаш Саьмуlашка уллача консерви заводе цхьаннена тlехьа шоллагlъяр йолаш дlаух кердача хьувкъама беркатах етта автомашинаш.

Тlехдика баьцадараш да оаха дlачутелараш, — денна бийсаннея 150 тоннага кхоачаш, — йоах «Урожайный» совхоза директора Ш. Зильбухарова. — Цхьаккх шу дlадолаш помидораш, моша горошек, нарсеш, набаткеш оаха чlоагlа сьувкъа ца еш. Низ болаш, чlоагlлуш йоагlа боахама экономика.

«Урожайный» совхозе иттлагlа пятилетка йолаенначa юкъе пайда 1979 шера ах миллион сома хlана байзар аьнна пайда бир укхаза. Лаьтта леладара культурага дилача хьалхарlа моттиге латт боахам. Кхашка хьалъоттадаь латт сийрдача басаршица въдаь «Йоарк! — хьувкъама моастагlа. Овлаш теда цуи!» яха транспоранташ. Опытни специалист А. Эскаров керте а волаш йоархlашца къовсам лоаттабеш къаьстта бригада я совхозе болх беш. «Урожайный» совхоз «Чечингплодоовощ» яхача объединене хьалкхалаттачарех ца! я. Дин шера кхоачашъяй цо пачхахьалкхенга баьцадараш дохкара иттлагlча пятилетке план. Тlехдикача хьасосмий 9700 тонн чакхдахе торгови сетен дlачуяла аьнна декхар тlаийцад укх шера.

Шоай доп ца йохадеш хьабоагlа совхоза кхаш леладераш, планаш-графикаш нийса кхоачашъе, уж ца толхае гlерт уж. Кхай тlа бlаргавайра тхона Горплодоовощторга викал А. В. Турпилагов.

— Тlехдика продукция я совхозо торгови сете хьачутелар, — раьза хинна йоах цо, — цун бехкагlа телха хlама дац.

Тхо цига хиннача дийнахьа Самашкински консерви заводе баьцадараш ийца йолха машинаш дlаюташ вар совхоза керттера агроном, юрта Совета депутат С. Барсев. Лаьрхlа хьежар со совхозни продукци стандарташка хьежжа йийлоарзагlа даьнна хlама гуш дацар. Боарам боацаш чlоагlа гlадвахар со болх сихбеннача хана предприяте ювнаlарашка массаза а хулаш йола сов дукха гультенна машинаш, дукхаленаш йоацаш бlаргайча: сихеи ца гоадеши дlачуийдора консерецанаша баьцадараши сомн.

С. ЛОРСАНУКАЕВ.

Доазол дехьара

Иrь доаллаш долча Палестина халкъо шийй лоlаме хилара кхычарех тийша хlаме доацаш йола шийн пачхалкхе хьаийл хьайри дукха доаттабу къовсам дунен сообщество прогрессивни даькъо хьалловцаш ба.

СУРТА ТlА: Нью-Йорка хилла палестински халкъацарча солидарносте демонстраца.

АПН—ТАСС сурт.

«Паргlатача дунен» сибат

ДЕЧА НИЗИЙН ТlАЛАТТАЧА КХЕРАМЕИ МОАРЗАГlА БАГА

Вlашагlкхийттача Штатеша дунен рекордаш уттаю, кlаьдо аьлча, дуне цецдоахаш яраш, цу даькъе зуламий рекордаш а. XX-ча бlаьшерен деткъа шера бандитий кулгах венна США миллион соагlа саг! Ше хьаьннача ши бlаь шера цу мехко мел даьча тlемашка мел байнарел дукхагlа ба уж.

США символа сурт лоархlаш я Нью-Йорк. Хlаьта ала дезаш а да, зуламаш дара даькъе из сов дика лоархlаю ший «сурт хьоккара» ролах: дукхача хана денз а ше лаьца моттиг дlахепа дага йоацаш а латт деча къоалйий боабеча нахех дукхалга а наркоманий дукхалга а дилачи рекордсменаш лоархlача американски 25 города юкъе хьалхарча мугlарашка. 1978 шера зуламдой нарах венна Нью-Йорке бахача нахах 1518 саг. 1979 шера — 1733, 1980 шера — 1814. Натахьа санна тиъаьх шу хьалха нью-йоркски бандиташа нах урсашца, бритвашца, кастеташца боабеш хиннабале, гlехьарча хана дукхагlа леладераш дувла герзаш да. Полице даниеех, городе бахача нахага я ши миллион гаргга шо-шоай доалахьа йола автоматаши тепчаши. Цецвала везаш хlама дий тlаккха, тlехьарча пхийтта шера дувла герзаш детташ боабаь нах 633 процент тlакхийттаб аьлча? «НьюЙорк» яхача журнала бакъдечоах, США территоре тlа вахара эгтара кхерамегlа йола город хиннай цунах. «Дейли ньюс» оалача газето «тепчай город» мара кхы цlи янкхац цунах.

1968 шера зуламаш номерца! йола пачхахьалкхен проблема я аьнна кхайкададар США. Хlаьта? Фуд из къоастаяра цу хана деш даьр? Цу хаттара эгтара дикагlа жоп лу цифраша. 1950 шера США регистраци яьяр 1790 доккхача зулама. Хlаьта тхъо шу даьнначул тlехьагlа, 1970 шера, — 7548 зазрисна, 1976, 1977, 1978, 1979 шерашка даьд 11 миллион зулам. Нах лоаргхlабац сарахьа улицаш тlа арабувла, шоаш бахача цlеношкарча лифтех пайда нийбе бахьац, хlана аьлча дилла нах бовхаш йола моттигаш я уж. США йоккхийча городашка бахаш бойча дукхача наха барриьадаш ю шоаш бахача моттигашка. Моллагlа лоархlавергвац ха яхача хана метро чуваха; нах бовхилтен боабелтен цига дилла хулаш дола хlама да.

Дукха вашингтонски кинанаш сарахьа болх ца беш сайцад — гонахьа баха даьлах тешаш бола нах бахьац сарахьа лачизе аха. Правительства резиденци йолча городера вахар дилла кхера везаш да. Сенатора Майк Мэнсфильда с бокъо а йолаш ий укх тайпара заявлени: «Вашингтон кхерама столица я. Дегl унзара доах цу улицашка. Служебни помещенешка а нах бахача цlеношка а чубаьннаб кхерам».

Дахача шера американски газеташа нахалбаьккхар ший тайпарча фактах бола хоам. Ричар Никсон яхаш цlи а йолаш волча 54 шу даьннача полицейске социаьня рекламни бюро чуваьла гlерташ хинна къу; бандита 35 шу хиннаь, хlаьта цlун цlи... Джимми Картер хиннй. Шею яц, тlехдаьнна хlама дац из, амма доккха мийм долла пресса дика хьагойта хlама да. Уотсонтаун (штат Пенсильвани) яхача городе яхача Дайэна О'Нейла шийн мехкхой уйлаш хьакьеккхар укх тайпарча дешашца: «Дукхха ха хьалха паргlатача а денал долче а наьха даькъе лоархlаш яр Америка. Цхьанна хане ца хиннача тайпара дола парадокс да, гаханара Америка из кхерабеннарйя набахта боахварийн мохк ба».

Кlезига деш даь США цу явленена тохкамаш. Амма дукхагlараш наьхьяй бистошба дел уж. Дукхха американски социологаши криминелисташи цу зулама оала «наркомани сов тlехъхларах» боалаш аьнна хеташ ба. Цхьадолча даьнгъо из нийса а да: кепи йоацоно деча хоамех, наркотикаш эца ахча вlашгlехьдаьккхара дукхха бараш нах бовха а боабе а кийча бола, кхо миллион саг гаргга наркотикаш ба США. Иштта гlийртаб мехка зуламаш сов дукха деш хилара бахьан расови кlийле йолаш да эла а, цу гlулакха «кхы бос бола» американаш бехке а беш. Цар кхайкейора «кхы бос бараш» кlайчарпара моастагlал кlийх доалаш ба яхаш.

Йолаш яр зуламаш дара бахьан кlезиг — дукха объективно дашха гlерташ мотгиташ я. Зуламаш деш хилара бахьанаш тахкара йолча комиссех цхьанне (цун председатель вар Милтон Эйзенхауэр президент хиннача Дуайт Эйзенхауэра воша) шийн отчета тlа белгалдаьккхад: «Расах хилар цхьанна тайпара дувза йиш йолаш а дац зуламашка. Цун керттера бихьан нах кьелла кlалбасар да».

Хlара бархlагlа вола Нью-Йорке ваха саг моллагlча наха гlо деча организацеех цхьанне сагlа телерий списка тlа ва — кхы бахара оамал болаш бац уж. Дукхьала уж ба 450 эзар йолча (города ерригача фонда диъхагlа даьхьа соагlача) аварийни лоархlаш йолча нах бахача моттигашка lеш бараш. «Из къахан сий доаду хlама да!» — лэдора цу гlулакхах «Ньюсуик» яхача журнало.

Амма къелла кlалбасар а орг хиннача зуламаш совдувлара дукхача бахьанех алхха ца! мара дац. Хlана аьлча бух социаш из ше а геттара кlезигача наха къаман дукха доккхагlа долча даьха оакхарий хьисапе еча эксплуатаце кlийлен тlа латтаяа тlехъаьккха дукха ювцача американски вахара обралах хьахинна хlама мара дац. Капиталистически дунен тlарча зуламий овлаш дукха кlоаргагlа доахи — цун ший структура кlийлелах.

Буржуазни идеологехи философехи зуламий бахьанаш объективно тахкара массанел гаргагlа юхе ваха, хетаргахьа, цlи хеза философ, Д. Дьюи. Американски вахара образа «аьттехьара» критика еш, массехк итташ шераш хьалха цо иэдаьд, «американски строй боалла керттера бехк ба цун наьхи дегаш урасттадеш йола шерра социальни идеал вахилар».

Том ЕМЕЛЬЯНОВ.
(АПН).

«Пийлз паблишинг хауз», — Инде дика йовзаш йола торгово-издательски фирма. 1934 шера а тlехьа индийски столица цхьан централни улица тlа цу фирмо хlайийлар шийн полнаш тlа керттера моттиг дlалоацаш хиннар марксистски кхыдола прогрессивни литература а долаш хинна шийн книжни павильон. Делен гонахьарча городашкеи бахача наьха безам сихха чlоагlа шийна тlаэзар тика. Цхьабакъда, даим цига ухараш къаьстта дукхагlа хилар тхъаь пхиь шу гаргга ха кьалхагlа Советски Союзера тьаккхьа книжкаши периодически изданеши укхаза дохка «Пиплз паблишинг хауз» болаеннача тlехьагlа. Хlанз «ППХ» павильон советски книжкаш дохкаш йола Делера керттера торгови центр я.

СУРТА ТlА: «Пипл паблишинг хауз» кхача тика тlа.

С. КАРМАЛИТО сурт.
ТАСС фотохроника.

Калейдоскоп

ЛОАМАЩ ХЬАЛДУ ПЛАСТМАССАХ

Вай планета тlарча яссаленний районашка юрта боахам деглабоалабара новкъарле ечарех керттера да цига тlоадал, кхыметтел йоачаш а тоъаш боллаш ца хилар. «Тое ногэ» яхача японски корпораце цхьа шийн тайпара къонстаде лаьрхlад из доаш: лоамаш хьалде. Дар фуд аьлча, дукха яссаленаш форда йисттера дlайоладу. Дукхагlча даькъе уж дlайолалуча форда йисте догlаи морхаш хьахилара бlаьхача лоархlаме дола гувнаши лоамаши хилий.

Корпораце специалисташа яха «лоам» чlоагlача фибергласоен гlов а долаш кхьча синтетически материалаца — тефлонаца — кхаьла а кхаьла ба. Боарам а алсамо ба цун — 10 километр бlаьха, 1,2 километр шера, 600 метр лакха. Компютерин модело хьагойта хьонхамаш эсала дац. Из бокхха лоам хьалъоттабара «Тое коге» кулгалхоша къоастаьй финансови тороналш ондо йола а даим уеза хий ца тоъаш йола а Саудовски Арави.

Японски предпринимателаш юхатохад, вай планета тlарча дукхача яссаленашка, цу даькъе Саудовски Араве территоре тlа я, лоамаши, довкъаши, гувнаши доллаше а догlа делхилга наггахьа мара ца хула хlама да, яхаш чlоагlдеча спектаклий нъамаьлаша а.

(АПН).

АХ БИЙСА ЯЬННАЧА ХАНА МАЛХ ХЬЕЖАРГБОАЦАШ

Тхъо шу хьалха Норвеге арахийцадар «Норвеги — ах бийса яьннача хана малх хьежа мохк» яха плакат: тундра, саьрчий, ах бийса яьннача хана хьежача маьлха фоне къаман костюм а юхаш, заполярни лютия яхача зизай букет бе а йоаллаш волча цlе басилгаш йолча саамекlанко Къулбасецен Норвеге дувла яхаш хьехар. Плакат цу сахьате наради хьар туристически фирмаша, автора лаьрхlа дола соагlат делар.

Дунен тайп-тайпарча мlинигашкара укх аьхи цига баахнача туристий ах бийса яьлча хьежа малх бlаргаго торо хиланзар, догlаи дохи мара: хаоттамо тийша болх бир царна укх шера. Дукхача туристаша компенсаци (наькъа хиннаа) хьайийхар шоаш «хургда» яхар lалаш ца даьча фирмашкара. Цул тlехьагlа тlаийцад Норвегех «ах бийса яьлча хьежача маьлха мохк ба» аьнна реклама елга ца могийташ доле лаьрхlа закон. Хlанз цунах яхаргда (йlаахa кlай бийсаш йола мохк».

Виктор ВАРЕНОВ,
АПН соб. корр.

ЛИЛИПУТАШИ ГУЛЛИВЕРАШИ

Гонконге арадувлача «Эйшауик» яхача журнало хоам беча тайпара, Ява яхача гlайрен тlа (Индонези) яхаш я дунен тlа эгара лохагlа йола йиlиг. Лахалга диллача 51 сантиметрга а кхачай беркl шу даьнна Карен. Из 4 сантиметр лохагlа я Гиннеса книжка тlа регистраци яьча официальни «рекордал».

«Эйшауика» белгалдоах, Аьс, хетаргахьа, кхы цхьаькха рекорд хила езаш я яхаш: КНР Хунаь яхача провинце яхаш я дунен тlа эгара лекхагlа йола кхалсаг. Жань Чжанлинь, 16 шу даьна из 2,4 метр лакха я. Сихха кхы а дегlа йоагlаш латт йоl: тlехьарча шин шера кхоза бlаьхбе байлаб цун маьига.

(АПН).

МОСКВА. Европе йоккхагӀъярех цаӀ йолча 4-ча Московски мельнични комбината причале хьачуух керда хьадаьннача ялатах детта теплоходаш. Алхха Краснодарски краерен Ростовски областерей комбинате яхьаргӀъя тӀехдикача ялата итташ эзараш тоннаш. Коммунистически къахьегама а производства лакхача культура а предприяте коллектив дика кийчъеннай ялат дӀачуэца. Цу гӀуланха хьалъаьӀй элеватора нерда емкосташ.

Комбинате еррига технологически процессашта управлени ю электроникой автоматикой.

СУРТА ТӀА (аьрдехьара аьттехьа): мельничн комбината причалере керда хьадаьннача ялатах детта теплоход; смена мастер Ю. П. Комаров — элеватора управлени еча пульта хьалхашка.

В. КОШЕВОЯ сурт.
ТАСС фотохроника.

МАТЧ ДӀАЙОЛАЯЛАЛЕХЬА

Шахматех вола дунен чемпион Карпов Анатолий миссея дукха болельщикаш болаш нагахьа спортсмен хургвац. Цо алхха доккхий спортивни хьоькамаш дахарах хинна Ӏац из. Цун цӀи гӀоръьыннай шахматашта цо чӀоагӀа пропаганда яр бахьан долаш а.

ХӀана Москве дунен чемпион лаха Ӏалальмате хала да. Октябра хьалхарча дийнахьа Итале къулбехьа, Мерано яхача городоке дӀайолалуча матче чемпиона цӀи лораяра тӀехьара къовсам дӀаболабе кийчлуш ва из.

Подмосковье. сатийнача а гӀар - тата доацача а кийчлуш ва из. Шахматех занятеш ярца цхьана цо дегӀ чӀоагӀдеш физкультура ю, чкъьарий лувц. Карповаца цхьана «лахах хьулабенна» ба цун тренерош, хӀаьта царех цаӀ — дунен халкъашта юкъера гроссмейстер Зайцев Игорь массаза цун тренер ва. Вож тренераша, цу даькъе Таль Михаила а, каста дӀаболабергба шоай тренерски болх.

Карпова ловзара стилах дукха дувц. Цох кхета гӀерташ а из башха мога ца ераш кӀоанта бац. Чемпиона ловзарах геттара вийса аьмад Зайцев Игора: «...Тхо ше мел вар кӀезит - дукха лов, хӀаьта Карпов тхо дерригаш вӀашагӀа техача санна лов. Боккъонца йола векторни диаграмма я-кхӀ..»

Карпова доттагӀех цхьаьне, шахматни журналиста, дунен чемпионаца цхьана массохк книжка язъаьа Российски Федераце заслуженни тренера Рошаль Александра укх тайпара дувц цун ловзара гоазалах: «...Цунца ловзача хана хеталу еррига фигураш шоайла вӀашагӀйоахнаш санна. Уж шорттига шоай яраш дӀа а ца луш мовсаргӀчун клеткаш хьалувцаш дӀайолх. Цо мел дер атта а хӀама новкъа доацаш а санна ду...»

Газет дешарий безам хургба чемпиона деп распорядок йовза. Бийсан шийттанел тӀехьагӀа шин сахьат доаллаш Ӏовуж Карпов, ӀуйрийЦа итт сахьат даьнначул тӀехьагӀа хьалгӀот. ТӀаккха шийре де за гӀулакхаш ду. шахматех занятеш ю. Иштта хӀана цун распорядок? Из иштта хилар дӀадех шахматаша. Массаза яхар санна шахматни парти сайолийна пхи сахьат даьлча дӀайолалу, итт сахьат доаллаш чакхйоал. Цул тӀехьагӀа шахматисташа анализ ю, варианташка хьож. Из деш сахьат доаду. Цул тӀехьагӀа чуваха е гостинице дӀахача веза. Нагахьа санна парти тӀехьаяьнкхаьле шахматашка хьежаш вагӀа веза. Массане а яхачох, Карпов эгтара дикагӀвола аналитик ва, моллагӀчул дукхагӀча варианташка хьажа кхув цун.

СалоӀача дийнахьа мара ӀуйрийЦа хьалгӀаттац из. ТӀаккха чкъьарий лувца вода. Цхьабакъда, салаӀа ха, ма дарра аьлча, вӀалла йиса а йисац. Из йисац маркаш гулъе а.

Мичара яхаргья из —ха? Багно яхь чакхъьнначул тӀехьагӀа дӀадахача кхаь шера дунен чемпион шахматех салоӀаш хиннавац. Цу юкъа 168 парти ловзаьй цо, царех 147 гроссмейстераща а ловзаеш 68-зза котваьннав, 93-зза цхьаьккха кот ца ловлаш чакхдаьннад ловзар, хӀаьта 9-зза мара иш вац. Шийтта турнире даьха лаьтац Карпов Анатоле, хӀаьта иттазза хьалхара моттиг яьнкхай. Цу тӀа дӀатӀатоха деза из ниыттан а волаш СССР сборни команда Европа а дунен а чемпионашка котало даш яьха хилар.

Всеволод КУКУШКИН,
(«Московские новости» — АПН).

Спорт — унахцӀенон дӀоагӀа

Партийни, советски, боахама организаца шерра кеп дола гӀо ларде а лувцаш, спортивни ведомствашца цхьана отта а яь чакхйоахкх ВЛКСМ обкомо кагирхошта, кхувш боагӀарашта, бераш-та юкъе, къаьстта а уж дахача моттигашка, бу спортивно - массови унахцӀено тоаярея болх товбе лаьрхӀача гӀулакхий комплекс. Цу лоархӀамечи гӀулакхех даӀ да ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома бюрос тӀаийна «Комсомольско - спортивни календарах» бола сонам бийза кхоачашбар. Цу календара тӀа белгалдаь да «Сатувса старташ», «ТӀоарсна бургац», «Тамаше шашкаш» е «КӀай ладья» яха а кхыдола а берий доладари чакхдоахила.

Республика комсомольски организацие беча спортивно - унахцӀено чӀоагӀъяра балха юкъе эттара лоархӀамегӀъяр ГТО яха комплекс я. 1980—1981 шерашка ГТО яхача Еррисоюзни комплекса норма дӀаеннай 50 эзар гаргача сагах латтача комсомольцаша, кагирхоша, кхувш боагӀараша, бераша. «Спорти къахьегами вӀашуллув долхаш да» яха девиз дика юкъейоалаяй балха «Красный молот» завода АКСМ, Гудермесски райоцера «Терень оалача совхоза, В. И. Ленина цӀерагӀча заводка кхьяраш сайна йолча дукхача предприятей комсомольски организацешка.

Уж унахцӀена, низ болаш, кадай хилийтара чӀоагӀа терман тӀавхийта кьнней республика комсомольски организаци эскаре бахийта кийчбечен эскаре баха ха хьатӀакхаьчачен кагирхошта юкъе бу болх товбара. Цу гӀуланха ДОСААФ комитетаща цхьана ВЛКСМ обкомо 1980 шера 15 октябре денз чакхдоах эскаре баха кийчлучен эскаре бахе ха хьатӀакхаьчачен, кагирхой тӀема - техническ кийчо лакхъяра дола хьажараш — конкурсаш экзаменаш. Шалински, Малгобекски, Сунженски районашка бокъонца цар физически тоаронаш мицтий хьомаш техническия тӀема - политически кругозорах йола экзамен чакхъьяьар.

ЧӀоагӀъенна дӀаттача традицегӀа цу гӀулакхаца хьашт долаш мел йолча организацешка чакхйоах эскаре баха кийчлучен эскаре болхачен кагирхошта юкъе цар ГТО Еррисоюзни комплекса нормаш дӀаялара хетаь традиционни спартакиадаш. Иштта духхьал укх шера бӀаьсти хиннача эскаре баха кийчлучен эскаре болхачен кагирхой спартакиаде дакъа лаьцар 800 саго.

ВЛКСМ областной комитета бюрос 1979 шера бир «Советски спортсмений идейно - политически морально лоӀамеи даькъе кийчбара гӀулах дӀахо тоадара де дезарех бола» сонам. Ерригача шоай лоӀаме йолча спортивни общесвашта, городийн районийн спорткомитеташта, ШВСМ сипаяр СССР сборни командашта, олимпийския сборнеевен юкъебахийта белгалбаьча кандидаташца бе беза балха хьадда йола план.

Тоабала болабеннаб спорта тайпаашта йолча НГӀАССР сборни командашнарча уставни йоацача комсомольски организацей болх. Сборни командай комсоргаше, комсомольски организацей бюро членаша дакъа лоац тренерски советий балха юкъе, къестаду дешара - тренировочни процесс, сборни командашта комплектовани яра, кхетам баларей культурно - массови болх вӀаштӀехьбаккхарей дешаш. Малав хӀана вай республике а къьеттел берригача мехка а советски спорта байракх лаккхалоаттаеча спорта заслуженни мастерий Орцуев Хьасана, Бисултанов Асланбена, дунен халкъашта юкъерча класса спорта мастерий Дегтярева Ларисай, Арсамаков Исраила, Сайдулаев Адама, кхьчар цӀераш ца хоаш. ДегӀабоагӀаш а шерлуш а латт. «Советски спортсменаш — школе» яха болам.

Олимпийски резерв кийчъяра деча гӀулакхашта юкъе лоархӀаме моттиг дӀалоац уж даххача моттигашка берашцеп кхувш боагӀарашцен беча балхо. Иштта, дукхтанешта йовзаш йолча «ТӀоарсна бургац» яхача ВЛКСМ ЦК клуба совгӀат даккхара футболах ловзара яхьашта юкъе духхьал 1981 шера дакъа лаьцар 10 эзар совгӀча беро, хӀаьта Шаьларча № 8 йолча юкъерча школа къонача футболистех 1980 шера Еррисоюзни финала чемпионаш хиннаб.

ТӀехьарча шерашна комсомольски организацешна хьаьнаре дакъа а доацаш хьал а бань болх бе болабалийтаб 200 совгӀа чоалхане боаца спортивни гӀирс. Комсомола чакхйоаха яхьаш Ӏалальмате наха хьашт долаш хилараргӀа, керте гӀорбаьнна бола спортсменаш тренераш а уттабец берий спортивни клубаш хьаяро йиш хилийтеӀ физкультурам спортен бӀаьш бола кӀаьнкаш йӀкитгаш юкъеза.

Цхьабакъда, массадолча даькъе цхьатерра толаме бац комсомоло кагирхошта, бераша, кхувш боагӀарашта юкъе беш бола спортивномассови болх. Иштта, моттигашка массанахьа а дила а юкъекхуалац дика инициатива, балха юкъе дукха я болх хьадда а де лергӀачоа тӀабербаь а ца беш моттигаш. Дукха комсомольски комитеташ я беррига болх духхьал цхьан тайпара мероприятеш чакхъяхарах латта беза аьна хетац. Керттердар хӀара вӀамига саг физкультуран спортей занятешта хьинаре юкъеэзар хилар дац а деш. Долаш да кхоачамбоаpараш хьалхле лелаеча спортсменашца беча балха юкъе а. Царца бу индивидуальни кхетам балара болх эсала хилар бахьан долаш Н. Китаев, Р. Бадалов, Х. Мараев, яхьбараш а сайна бараша доххаьд шоай спортивни хьоккамаш.

ХӀана укх сахьате комсомольски организацен балха юкъера керттердар да вахарца гӀа бахар, массе оагӀорахьара дегӀабаьхна, идейно а физически а чӀоагӀбенна, моллагӀча хьалашна а къовсам лоаттабе кийча бола спортивни тӀемахой хургболаш кагийча нахан мехкарашта кхетам балар.

Б. ГАМУРЗИЕВ,
ВЛКСМ обкома спортивни оборонно-массови балха отдела заведующи.

СПОРТА ХОАМАШ

Вай республике дӀайолаеннай тайп - тайпарча производствени предприятей командашта юкъера мотоболах хьалхле яьккхара яхьаш.

Укх деношка къовсабелар Наурски района «Виноградарь» яхача команда Аргунерча командан спортсменаш.

Ловзара хьалхарча минуташка «Виноградарь» хьекхар шиаш нотало дӀахьийта даге боацилга. Цудухьа, къовсам чакхбаьлалца толаш а болаш, счет 7:0 а йолаш котбаьлар наурцаш.

●

Скопле яхача Югославерча городе чакхъьннай шиӀ лоӀаме кӀалтохаргах латара дунен чемпионат. Цу яхье дакъа лоацаш хиннача вай республикерча Хасмиков Салманах 100 килограмм долал долча спортсменашта юкъе хӀанз шоалагӀа дунен чемпион хилар.

●

Къовсам дӀахохьош ба «БӀаьсти — Гуйре» яхача кагирхошта юкъерча РСФСР футбола турнира доакъашхой. Цу турнире хьалхле ийта къовсеннай Ростовера СКА, Орджоникидзера «Юность», «Спартак», Нальчикера «Спартак», Грознера СДЮШОР яха командаш.

Укх деношка вай мехкахоша шоай аргӀанара ловзар дӀадихьар Ставрополе моттигерча «Динамо» футболисташца. Счет 2:1 йолаш грознецаш кот а боалаш чакхдаьлар на.

А. ИЗМАЙЛОВ.

Редактора заместитель **М. М. ХАМХОЕВ.**

ЛЕРГБОАЦА БЕЗАМ

Укх деношка Шелковской районерча Старогладовски станицерча музее дукха нах гулбелар. Цига баьхкабар вай республикера партийни, советски, культура, комсомольски болхлой, яздархой, станице баха нах.

ВӀашагӀкхетар шиӀ бахьан долаш дар: станицерча музее дӀайолалуш яр Къахьегама Цӏеча байракха орден лелаеча Л. Н. Толстоя цӀерагӀча паччахьалкхен музея выставка.

Митинг хьайийлар Шелковской райисполкома председателя В. Д. Оралина. Цо дош делар республика культура министра А. С. Гапаевна.

— Сийлахь - воккхача эрсий яздархочо Л. Н. Толстойс шиӀ литературни гӀулакх вайцига дӀадоладьд. Ше Кавказе йоаккхача хана из юстара лаьттаваЦ моттигерча къамашта. Цу хана вайнахаца цун тоссаденна доттагӀал хӀана а шиӀ лер йовза да. Цукна тешал деш да Месербиев Садос Л. Н. Толстойна денна тур.

«Кулгашца даь чурт дац аз сайна дегӀар» — яхача А. С. Пушкина стихотворене мугӀарашца дӀадолалир шиӀ къамаьл Нохч - ГӀалгӀай АССР яздархой Союза правлене председателя, халкъа поэтессас Р. С. Ахматовас.

— Уж дешаш Л. Н. Толстойна а доагӀаш да, — аьлар цо, — хӀана аьлча деша говзанч ше даьча дикача гӀулакхашца талан а вайна юкъе вахаш ва. Лаьттана, дуненна иштта башха кӀант валарах эрсий халкъа баркал оалаш чакхдаьнхар цо шиӀ къамаьл.

Терман тӀаозаш, чулоацам дика болаш дар профессора, исторически Ӏилмай доктора В. Б. Виноградовс даь къамаьл. Цо белгалдаьнкар Нохч - ГӀалгӀай АССР 60 шу кхачарна а нохчий, гӀалгӀай шоай лоӀамагӀа Россеца юкъебаха 200 шу кхачарца а Л. Н. Толстойна хетадь литературин ди цхьана доагӀаш хилар.

Иштта митинге къамаьлдир поэташа, республикерча музеий болхлоша.

Митинг чакхъьлча укхаза баьхнараша дакъа лаьцар музее гӀолла хиннача экскурсешка. Хьалхарча экскурсе довзийтар яздархочун вахар а цун кхоллама викъ а. Из дӀайихьар Москверча Л. Н. Толстоя цӀерагӀча музея отдела заведующе Л. И. Малинивас.

Выставке баьккхачарна дайзар яздархочун произведеней турпалаш хьахьокхаш тайпатайпарча художникаша дийкха сурташ.

Иштта экскурсе хилар Старогладовски станицерча музее гӀолла а.

И. КАМАЛДИНОВ.

СОВГӀАТ ДАЬКЪАЛ ДУВЦ

Укх деношка Наурски районерча «40 лет Октября» яхача совхозе хилар 1980—1981 шерашка Ӏан замалахьа доаханна дика Ӏунал дарах а Ӏонгара дахарах а цу боахама доахан леладераш КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Сийлен грамота ялара хетадаь ди.

Совхоза къахьегамхой из дена совгӀат даькъала дувца а цар самукъдаккха а укхаза баьхка хилар района культура ЦӀен болхлой. Цу денна дукха хьалхагӀа дена кийчо яьр «Асса» яхача катирхой халхара ансамбло. дукха хӀ йоацаш вӀашагӀеллача «Аьрзи» яхача вокально-инструментальни ансамбло.

Дика тӀанийцар боахама къахьегамхоша Медов Мустафас, Евлоева Раяс дӀаьыйна иллеш ашараш. Концерт чакхдаьлча культбалхлошта баркал оалаш къамаьл дир совхоза парторга Х. Арчакова.

С. АРЧАКОВ.

БАЛХА ГОВЗАЛ ЛАКХЪЕШ

РСФСР юрта боахама болхлой квалификаци лакхъярах йолча Грознерча школе дӀайоласнай юрташкарча специалистий аргӀанарча группа занятеш.

Курсашка шоай балха говзал лакхъе баьхнаб Кемеровски, Вологодски областашкарча, Алтайски, Краснодарски крайнкарча, вай республикерча юрта боахама викалаш.

Занятеш чакхйоах лакхар квалификаци йолча, производстве хьалхле лелаеча, советски, партийни болхлоша.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

ГРОЗНЕ ЭКРАНАШ ТӀА

«САЛОӀАШБАРИЙ ВАХАРЕРА»

Наьха деган камаьршагӀа хилийта могача цӀенача безамах да режиссера Н. Губенкос «Мосфильм» яхача киностуде оттадаь «СалоӀашбарий вахарера» яха картина.

Укх фильмо лаьцьонх крымски пансионаташна салоӀача наха доаккхаш дола массехк ди.

Фильмага хьажа баькараш вӀашагӀкхетаргба актерашца Р. Адомайтисаца, Ж. Болотоваица, Г. Бурковица, Р. Быковца.

«САМОЛЕТ ГӀОТТАРГӀОАЦА ДИ ДЕХАШ ЛОВЦА БАККХА СОНА»

Рижски кинематографиша оттаьча цу лирически драма тӀа юьцар я йоккхача электротехнически завода монтажница, хьона йо! Маргарита Апеле. Тхьаь итт шу даллаша цхьаь хиннаьле а йиний вахар безамо сийрдалояьхх. Бакъда, безабенарий вахаре нийслу уж вӀашагӀкхетаргбоаца цхьаьца новкъарлонаш.

Фильма авторащ ба Т. Кановнчюс, Н. Фридбергас. Маргарита Апеле роль ловзаеш я актриса Аквелина Ливмане.

«ДЕРРИГА ТХОАШТА ХЬАТӀАЭЦ»

Довженко Александра цӀерагӀча киностуде режиссере Е. Шерстобитова даьккхача цу фильмо юха а дагайохийт Сийлахь - боккха Даймехка тӀом лаьтта ха. Укхала дувц моастагӀчоа юкъе тӀема - форда десантникаша чакхъяьккхача кхерамеча операцех.

Картина керттера турпалаш ба нийс эӀамига саг. Цар ролаш ловзаю В. Никитина, Т. Дворнакова, В. Степаненкос, А. Пархоменкос, кхычар.

«МАЛАВ-ТЕ МИЛЛИАРДЕР?»

Румынерча кинематографисташа оттадаь из картина «гангстерски» фильмаш бегдоахаш бола белам ба.

ШиӀ вешиӀ воӀ волча вена вокха саг Марин Жуветтe Олтенни американски миллиардер ва мотт бандитий ордина, из цунна тара хиларах.

Из шийх таралесташ волавдаь, шийна йолча кхераизленна воккхача сагаца бувзаи лоаттабе волалу миллиардер.

Фильма керттера роль ловзаеш ва гӀоравьнна вола румыни актер Амза Пелля.

СУРТА ТӀА: «СалоӀашбарий вахарера» яхача фильмера кадр.

В. КОВАЛЕВА.

ТЕЛЕВИДЕНИ

17 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Дочилаш». Художественни фильм.
10.45 — «Киноаеньбара клуб».
11.45 — Кердалараш.
14.30 — Кердалараш.
14.30 — Документальни фильмай программа.
15.20 — «Къонабарий кхоллама».
15.55 — «Шахматни школа».
16.25 — II-ча Еррироссийски халкъа инструментий конкурса лауреатий концерт.
17.25 — «Самъердаме стартана».
19.10 — «Иллеш оал Лазарий Анастасиос» яхача фильма-концерта премьера.
18.30 — «Экономика хьурмат долаш хила еза». Городе Омске общественни хьачча предприятей опытах дьыха.
19.45 — «Гуйрен муаш». Фильм-концерт.
19.10 — «Саги закон».
19.40 — «Зал ожидания» яхача телевизиони спектакла премьера.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Болотах зьла».
22.30 — «Тахан дунен тӀа».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — Телевизиони документальни фильм.
9.05 — 11.05 — Кьамаье ле испанийл меттал.
9.35 — 10.35 — А. С. Пушкин. «Капитана йоӀ». 7-гӀа класс.
10.05 — ПТУ дешархошта. Обществоведени.
11.05 — 12.35 — Зоологи. 7 класс.
12.05 — «Тха бен».
13.00 — Хьа ленински библиотека. «Материализмеи эмпириокритицизме» 2 передача.

ЭКРАН—ХЬЕХАРХОЧОА.

13.30 — Природоведени. 4 класс.
13.50 — Истори. 6 класс.
14.15 — Физика 7 класс.
14.40 — «Ялийта шу даьна кантана». Субтитраш дола художественни фильм.
17.05 — «Оптимизма закон». Ӏилман - популярни фильм.
17.25 — «Ӏилама доттагӀий клуб». Хьу — вай гаоз я.
17.35 — «Тхо — интернационалисташ». Беседа (нохчий меттала).
18.10 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
18.30 — «Мозаика». Телевизионни журнал.
19.00 — Езача атлетиках бола Дунена Европан чемпионат. Францера передача.
19.30 — Гоураш хахкара спортах бола Европа чемпионат. Австрера передача.
20.00 — «Бийса даькъал хийла муо, бераш!».
20.15 — Фильм-концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Безанза бена безам». Художественни фильм.

18 СЕНТЯБРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Ӏуйранара гимнастика.
9.05 — «Мичал ма турпалчаш!».
9.35 — «Зал ожидания». Телевизионни спектакль.
10.50 — Черкес-Балкхарой АССР искусстве мастерий концерт.
11.15 — «Цигра хьежаш да театр». Документальни фильм.
11.45 — Кердалараш.
14.30 — Кердалараш.
14.50 — «Хьа къахьегаш — хьа лакхалле». Кинопрограмма.
16.10 — Дм. Шостакович. 4-гӀа симфони.
16.45 — «Подмосковски вӀашагӀкхетараш».
17.15 — «Рига» яхача чӀоадаргаш эстрадни ансамбла концерт.
17.35 — Фильм болча хьовзагӀа. «Зунгатен сатален керда приключенеш» яхача телевизиони художественни фильма премьера. ШоалагӀа дакъа.
18.45 — «Тахан дунен тӀа».
19.00 — «Ӏилмай вахар».
19.30 — СССР халкъа артиста Б. Штоколовен Андреева цӀерагӀча эрсий халкъа оркестран концерт.
21.00 — «Ха».
21.35 — СССР халкъа артиста Б. Штоколова концерт дӀахоадьтар.
22.25 — «Тахан дунен тӀа».
22.40 — Художественни гимнастиках бола СССР чемпионат. Таллинера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.45 — 15.40 — «Корабелы». Телевизионни документальни фильм.
9.05 — 11.05 — Английски мотт.
9.35 — 10.40 — Истори. 4 класс.
10.00 — ПТУ дешархошта.
10.30 — Ӏилман-популярни фильм.
11.35 — 12.40 — Биологи. 5 класс.
12.10 — Ӏилман-популярни фильмай программа.
13.15 — «Хи а ха, хьа а дег». Къоначча техникашта лаьрхӀа передача.
14.00 — Фу гойт музеи.

ЭКРАН—ХЬЕХАРХОЧОА.

14.20 — Природоведени 4 класс.
14.40 — Советски ниччахьалкхени боахьони дард. 8 класс. СССР Конституци — вай вахара керттера закон ю.
15.10 — Къаьнарча Руса искусство. 2 передача.
17.00 — «Кийсарка» (нохчий меттала).
17.30 — Ӏилман-популярни фильм.
17.40 — Урожай-81. ХьажкӀаш лелайрхой вӀашен душ ба.
17.55 — Киножурнал.
18.05 — «Нохч-ГӀалгӀайчу гӀолла».
18.25 — «Хьун гаизаш шерье еза» (нохчий меттала).
18.55 — «Революце кхелараш». Художественни фильм. 2 серия. «ТӀалатар».
20.15 — Спортивни программа. Езача атлетиках бола Дунена Европан чемпионат. Францера передача. Гоурах хахкарех бола спорта Европа чемпионат. Австрера передача.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Дошо маша». Телевизионни художественни фильм. 1—2 серия.

ТЕХНИЧЕСКИ ВУЗАШКА ДЕША ОТТА КИЙЧЛУЧАР ТЕРКАМГА!

Академика М. Д. Миллионщикова цӀерагӀча Къахьегама Цӏеча Байракха орден лелаеча Грозненски нефтяной институте дӀахойт лакхерча технически дешара заведенешка деша отта кийчбара сайринарчен заочни курсашка нах хьанйбаш хилар.

Кийчбара курсашка 1981 шера октябре денз 1982 шера июль беттага кхаччалца производствана тӀера а ю боахаш ладугӀараш кийчбергба лакхерча дешара заведенешка деша оттара МАТЕМАТИКА, ФИЗИКА, ЭРСИЙ МЕТТЕИ ЛИТЕРАТУРАИ экзаменаш дӀаяла, Химико-технологически специальностагӀа деша лаьрхӀараша ХИМИ Ӏомадергда.

Курсашка дӀаэц укх миччахьа бахаш бола а, юкъера дешар дийша ваьнкари 10-ча классе дешаш бола дешархойи.

САЙРИЙНАРЧА КУРСАШКА цӀерагӀа кхоана занятеш хургья 18 сахьати 30 минути яьлча денз 21 сахьати 45 минути яллалца.

ЗАОЧНИ КУРСАШКА Ӏомалучарна дӀакхухьийт методически хьехамаш а долаш контрольни балхаш. Кхоачаш а даь хьадахийта контрольни балхаш техкаш рецензеш ю.

Кийчбара курсашка Ӏомавала деша отташ хилча хӀланза ярга: ректора цӀерагӀа отталча образецагӀа язъэ заявлени, 3х4 см боараш бола 2 сурт, Ӏомаваре мах дӀабаларах дола квитанци.

Ӏомадуш йовкхача еррига ахча бола мах (сайрийнарча курсашка 20 сом, заочни курсашка — 14 сом) моллагӀча почтови отделенера укх адресагӀа дӀабахьийта беза: 364056, г. Грозный, Нохч-ГӀалгӀай республикански Госбанк, № 14125 йола Грозненски нефтяной института расчетни счет.

Документаш хьалийе доладу 21 сентябре денз оршот кхьра, пӀаьраска деношка 17 сахьат даьлча денз 18 сахьати 30 минути яллалца, 4—10-ча аудиторе (керда учебни корпус).

КУРСИЙ АДРЕС: 364902, г. Грозный, Орджоникидзе проспект, 100, Грозненски нефтяной институт, кийчбара курсаш.

ДухтӀавала йиш я курсашка болх беча сахьаташка укх телефонагӀа: 936-146.

РАДИО

17 СЕНТЯБРЬ

6.10 — Хьайбаь боккхам ударни фронт. «Хоалаш цхьатерра ха. — хьацула гӀулакхаш тайп-тайпара да» (гӀалгӀай меттала).
6.55 — Музыкальни антракт.
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, гӀалгӀай меттала).
8.25 — Концерт (гӀалгӀай меттала).
9.15 — «Юкъара кортадаьна хатӀа латтараш» радиожурнал (эрсий меттала).
9.35 — Ашараш (эрсий меттала).
9.45 — БоккхагӀчарна берех дагадай! «Деналанте юкъерча гӀулакхий культура». Беседа (нохчий меттала).
16.00 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — «Поэзе минуташ» (гӀалгӀай меттала).
16.20 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
16.30 — «Городе - юрта» (эрсий меттала).
16.45 — «Партойн хьаьн» (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — Ашараш.
18.45 — «Атеист» яха радиожурнал (нохчий меттала).

УКВ

16.00 — «Баевоншера сайре» музыкальни передача.
18.43 — Иллешра вӀашагӀкхетар.
19.43 — Т. Яхьяев. «Этаж а мерэ» яхача спектакла монтаж (нохчий меттала).
20.30 — Иллеш, ашараш, хахкара ашараш.

18 СЕНТЯБРЬ

6.40 — «Юртара Ӏуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.15 — Передачий программа (эрсий, нохчий меттала).
8.25 — Художественни самодеятельноста дакъалацархой концерт (нохчий меттала).
8.50 — Социалистически хьа дигешна (эрсий меттала).
9.15 — «Халкъа контроль болабеш я» (нохчий меттала).
9.35 — Комсаш лелаерий радиошкола (эрсий меттала).
9.45 — «ДоттагӀий назма» (эрсий меттала).
17.15 — Передачий программа. Хаоттамах бола хоам (эрсий меттала).
17.18 — «Патриот» яха радиожурнал (нохчий меттала).
17.31 — Халкъа иумаш (гӀалгӀай меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала).
18.30 — Ашараш (гӀалгӀай меттала).
18.40 — «Боккхий вахар». Радиогазета (гӀалгӀай меттала).

УКВ

19.00 — «Дукха еза йиший йоӀ» яхача Жиларова оперетта монтаж.
19.02 — Иллеш оал телевизионни радиовещанен ансамбла солисташ.
19.38 — «Ашарашца вӀашагӀкхетар». Концерт.
20.10 — Ашараш дог-уйлен.

Хоаттам

Тахан республике гӀоллеи Грознеи хувцалуш мохкаш а йолаш, йовхан а йоацаш, малхбузехьара секунде 5 — 10 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 17—22, Грозне 20—22 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Кхоана мохкаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догӀа а делхаш, къулбеда-малхбузехьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура бийсана 9—14, дийнахьа 19—24 градус йовхал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Малковске ул., 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместителя — 2-85-07; бехктоххана секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностен транспортен — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; письмой — 9-24-07; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Малковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ереи, шоаттен деношка

СФ00307. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Малковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Малковского, 92. Заказ № 3545.